

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Szczecinie

LSZ-4101-02-02/2013
P/13/123

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Szczecinie
ul. Jacka Odrowąża 1, 71-420 Szczecin
T +48 91 831 39 00, F +48 91 831 39 66
lsz@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/13/123 – Funkcjonowanie parków narodowych.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Szczecinie
Kontroler	Wiesław Kaszak, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 85832 z dnia 05.04.2013 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Drawieński Park Narodowy, ul. Leśników 2, 73-220 Drawno - zwany dalej Parkiem.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Paweł Bilski, dyrektor Parku od 2 grudnia 2011 r., w okresie wcześniejszym (od 1 marca 2009 r.) Elżbieta Holubczat. (dowód: akta kontroli str. 3-6)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Uzasadnienie
oceny ogólnej

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie¹ działalność Parku w latach 2010-2012 w zakresie organizacji i zarządzania, działań podejmowanych dla zachowania różnorodności biologicznej flory i fauny oraz gospodarowania środkami finansowymi.

Ocenę tę uzasadniają w szczególności:

- prawidłowa organizacja i zarządzanie Parkiem,
- współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego, organami ochrony przyrody oraz organizacjami pozarządowymi,
- właściwe planowanie i prowadzenie działań ochronnych dla zachowania różnorodności biologicznej oraz realizacja edukacji przyrodniczej,
- prawidłowe gospodarowanie środkami finansowymi.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Organizacja działalności i zarządzania.

Opis stanu
faktycznego

1.1. Organizacja wewnętrzna Parku.

W 2012 r. w Parku obowiązywał statut ustalony zarządzeniem Nr 65 Ministra Środowiska z dnia 10 października 2005 r.² Projekt nowego statutu został przedłożony Ministrowi Środowiska³ w dniu 13 maja 2010 r. i ponownie 3 października 2012 r. MŚ 18 lutego 2013 r. wydał rozporządzenie w sprawie nadania statutu Drawieńskiemu Parkowi Narodowemu z siedzibą w Drawnie⁴. Statut określał organizację wewnętrzną Parku, tryb działania jego organu oraz sposób udzielania pełnomocnictw. Organizacja wewnętrzna Parku została określona zarządzeniem dyrektora Parku z dnia 29.10.2012 r. i odpowiadała ustalonej w statucie.

(dowód: akta kontroli str. 7-60)

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

² Dz.Urz. Ministra Środowiska z 2006 r. Nr 1, poz. 22.

³ Dalej MŚ.

⁴ Dz.U. poz. 304.

1.2. Zatrudnienie

Na stanowiskach wyszczególnionych w rozporządzeniu MŚ z dnia 28 kwietnia 2005 r. w sprawie stanowisk oraz wymagań kwalifikacyjnych, jakie powinni spełniać pracownicy zatrudnieni na poszczególnych stanowiskach w Służbach Parków Narodowych⁵ zatrudnione były w 2010 r. - 52 osoby (50,5 etatów), z tego w Służbie Parku 28 osób (28 etatów). W 2011 r. i 2012 r. zatrudnionych było 48 osób (odpowiednio 47 i 47,5 etatów), z tego w Służbie Parku w każdym roku po 27 osób (na 27 etatach). Zatrudnieni w badanym okresie w Służbie Parku pracownicy (oprócz 1 przypadku) posiadali kwalifikacje zgodne z rozporządzeniem MŚ z 28.04.2005 r.

(dowód: akta kontroli str. 61)

Skontrolowano 8 z 27 (30%) zakresów czynności pracowników Służby Parku w zakresie dostosowania do struktury organizacyjnej Parku. Wszystkie zbadane zakresy czynności były aktualne i dostosowane do organizacji wewnętrznej oraz do statutu Parku.

Dyrektor Parku został wybrany w drodze konkursu i powołany przez MŚ na to stanowisko 2 grudnia 2011 r. na okres 5 lat. W dniu 8 lutego 2013 r. MŚ na podstawie art. 11 ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o ochronie przyrody oraz niektórych innych ustaw⁶, zmienił powołanie dyrektora na bezterminowe.

(dowód: akta kontroli str. 3-4, 65-117)

1.3. Umundurowanie.

W latach objętych kontrolą odpowiednio 28, 27 i 27 pracowników Służby Parku posiadało umundurowanie. Na koniec 2010 r. - 19 pracownikom i 18 w 2011 oraz 2012 r. przysługiwało umundurowanie wyjściowe, umundurowanie polowe oraz przedmioty uzupełniające mundury; 9 pracownikom przysługiwało umundurowanie wyjściowe i przedmioty uzupełniające mundury. We wszystkich przypadkach przysługujące umundurowanie oraz okres jego użytkowania odpowiadało wymogom określonym rozporządzeniem MŚ z dnia 28 kwietnia 2005 r. w sprawie wzoru legitymacji służbowej i wzorów umundurowania pracowników służby Parków Narodowych oraz oznak służbowych dla poszczególnych stanowisk⁷.

(dowód: akta kontroli str. 118-135)

1.4. Obszar Parku

W kontrolowanym okresie w Parku dokonywano pomiarów i korekty granic w celu aktualizacji powierzchni - w ramach przygotowywanych planów ochrony. Powierzchnia Parku wg stanu na 31.12.2012 r. wynosiła 11.536,8166 ha i nie odpowiadała podanej w rozporządzeniu Rady Ministrów (RM) z dnia 15 grudnia 1998 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie Drawieńskiego Parku Narodowego⁸ (11.341,9700 ha). Dla formalnego uregulowania granic i powierzchni, dyrektor Parku w badanym okresie dwukrotnie wystąpił do MŚ z projektami rozporządzenia dotyczącymi Drawieńskiego Parku Narodowego (14 lipca 2010 r. i 5 stycznia 2011 r.). Naczelnik Wydziału Parków Narodowych w Ministerstwie Środowiska 22 listopada 2012 r. i 27 lutego 2013 r. przesłał informację ws. przygotowania projektu rozporządzenia. Do 15.04.2013 r. Rada Ministrów nie przyjęła ww. rozporządzenia.

(dowód: akta kontroli str. 136-149)

1.5. Struktura własności.

Procentowy udział własności gruntów w Parku na 31.12.2012 r. przedstawiał się następująco: 97,17% - grunty Skarbu Państwa w wieczystym użytkowaniu Parku, 1,86% - grunty Skarbu Państwa będące w innym zarządzie (Lasy Państwowe, Agencja Nieruchomości Rolnych (ANR), 0,97% - grunty prywatne i inne (parafialne, gminne). W badanym okresie Park przejął grunty od ANR w Szczecinie o łącznej powierzchni 77,82 ha (w 2010 r.) oraz od Gminy Drawno - o powierzchni 0,07 ha (w 2011 r.). W kontrolowanym okresie Park nie dokonywał wykupu oraz zamian gruntów.

(dowód: akta kontroli str. 150-159)

⁵ Dz.U. Nr 89, poz. 753, zwanym dalej rozporządzeniem MŚ z 28.04.2005 r.

⁶ Dz.U. Nr 224, poz. 1337.

⁷ Dz.U. Nr 89, poz. 754.

⁸ Dz.U. Nr 156, poz. 1021.

1.6. System inspekcji.

Dyrektor Parku corocznie ustalał plan kontroli wykonywanych zadań. W planach określano zadania przewidziane do kontroli w danym roku, termin realizacji oraz nazwisko i funkcję osoby kontrolującej. Kontrole dotyczyły m.in. cięć ochronnych drzewostanów, prac hodowlanych i ochronnych, zagospodarowania turystycznego, ekosystemów wodnych, ekosystemów nieleśnych, działań Straży Parku, stanu drewna w lesie, ochrony p.poż. Wyznaczonymi do kontroli osobami byli: z-ca dyrektora Parku – zadania ochronne, działania Straży Parku, działania sekcji transportowej, ochrona p.poż.; główna księgowa – kontrole stanu kasy; Straż Parku – stan drewna w lesie; kierownik sekcji transportowej – stan ilościowy paliw. Sprawdzono po 2 protokoły kontroli wykonania zadań w każdym z badanych lat. We wszystkich przypadkach osoba odpowiedzialna za kontrolę potwierdziła prawidłowe pod względem ilościowym i jakościowym wykonanie zadań. W ramach inspekcji wewnętrznej w badanym okresie przeprowadzono łącznie 84 kontrole, z tego 40 w 2010 r. oraz po 22 w 2011 i 2012 r.

System przestrzegania zakazów i wykonania zabiegów ochronnych został przygotowany przez Służbę Parku w projektach zadań ochronnych, ustalonych zarządzeniami MŚ: nr 10 z dnia 18 stycznia 2010 r. w sprawie zadań ochronnych Parku w 2010 r. oraz nr 73 z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie zadań ochronnych Parku na lata 2011-2012.

Skuteczność systemu inspekcji została potwierdzona protokołami z kontroli wewnętrznych, sporządzanymi każdorazowo przez osoby prowadzące kontrole oraz protokołami odbioru wykonanych zabiegów ochronnych i innych robót. W ramach przeprowadzonych inspekcji nie stwierdzono istotnych nieprawidłowości.

(dowód: akta kontroli str. 690-699, 729-733, 735)

1.7. Ocena stanu przyrody na terenie Parku.

Do oceny stanu przyrody na terenie Parku, w tym bioróżnorodności w latach 2010-2012 przyjęto następujące wskaźniki: liczba gatunków, liczba zbiorowisk roślinnych, obecność dużych drapieżników, obecność gatunków wskaźnikowych: porosty oraz *Hildenbrandia rivularis*. Oceny bioróżnorodności dokonywano także na podstawie szacunkowych rozmiarów szkód wyrządzanych przez ssaki oraz stanu i struktury populacji ryb w jeziorach i rzekach Parku. Park dokonał oceny bioróżnorodności na swoim terenie z zastosowaniem wskaźników, przyjętych w 2000 r. do projektu planu ochrony (na ten rok).

W latach 2010-2012 Park dysponował danymi o wielkości stanowisk 4 spośród 8 gatunków zagrożonych wyginięciem roślin i zwierząt. Nie posiadał danych o liczebności stanowisk rosiczki długolistnej, fiołka torfowego oraz iglicy i łątki.

Planowanie zadań ochronnych opierało się na badaniach wykonanych do projektu planu ochrony w 2000 r. oraz na bieżących pracach podejmowanych przez instytuty badawcze, w porozumieniu ze Służbą Parku. Wyniki prac naukowych wykorzystywane były przez Park w pracach nad opracowaniem planu ochrony oraz do projektów zadań ochronnych. Do monitoringu oraz planowania zadań ochronnych w kontrolowanym okresie Park wykorzystał wyniki badań zawartych w pracy pt. „Dynamika populacji i ekologia wilków *Canis lupus* rekolonizującej Lasy Drawieńskie” oraz wyniki pracy badawczej pt. „Liczebność i preferencje siedliskowe zimorodka *Alcedo attis* na terenie DPN”.

Przy opracowaniu nowego planu ochrony, Park wykorzystał także wyniki prac badawczych: „Geomorfologiczne dziedzictwo zachodniej części DPN w świetle oceny jakościowej i ilościowej aspektu konserwatorskiego i promocji geostanowisk” oraz „Geomorfologiczne dziedzictwo wschodniej części DPN w świetle oceny jakościowej i ilościowej aspektu konserwatorskiego i promocji geostanowisk”. Prace te posłużyły do stworzenia programu „Geościeżka w dolinie Drawy w ramach projektu „Ekomuzeum rzeki Drawy” - współfinansowanego przez NFOŚiGW.

(dowód: akta kontroli str. 167, 196, 598-599, 606, 682-683)

1.8. Współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego, innymi organami ochrony przyrody oraz organizacjami pozarządowymi.

Współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego oraz organizacjami pozarządowymi w badanym okresie była realizowana na podstawie porozumień m.in.: z Gminą Drawno z dnia 20.01.2012 r. w sprawie współpracy związanej z działaniami reagowania kryzysowego; z Miastem i Gminą Człopa z dnia 20.12.2012 r. w sprawie udostępnienia obiektów zagospodarowania turystycznego, szlaków turystycznych oraz ścieżek dydaktycznych Parku; z Polsko-Niemieckim Centrum Kultury i Sportu z dnia 10.12.2012 r. w sprawie udostępnienia obiektów zagospodarowania turystycznego, szlaków turystycznych oraz ścieżek dydaktycznych Parku.

(dowód: akta kontroli str. 282)

Współpraca Parku w kontrolowanym okresie z Regionalnymi Dyrekcjami Ochrony Środowiska (RDOŚ) była realizowana poprzez zawarte porozumienia: z dnia 24.02.2012 r. z RDOŚ w Szczecinie w sprawie współpracy w zakresie ochrony populacji wilka na obszarze Parku w granicach województwa zachodniopomorskiego; z kwietnia 2012 r. z RDOŚ w Poznaniu, RDOŚ w Gorzowie Wlkp. i RDOŚ w Szczecinie w sprawie współpracy w zakresie opracowania projektów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 Uroczyska Puszczy Drawskiej i Lasów Puszczy nad Drawą w granicach województwa wielkopolskiego, lubuskiego i zachodniopomorskiego; deklaracje o współpracy w projekcie dotyczącym aktywnej ochrony wilka na Pomorzu Zachodnim.

Dyrektor Parku w 2007 r. zawarł porozumienie o współpracy i zacieśnieniu kontaktów z Parkiem Krajobrazowym Dolina Dolnej Odry oraz z Parkiem Przyrodniczym Barnim w RFN. W 2009 r. zawarł także porozumienie z Instytutem Meteorologii i Gospodarki Wodnej w Warszawie w sprawie współpracy w zakresie limnologii oraz porozumienie z Towarzystwem Przyjaciół Ziemi Drawieńskiej w sprawie udostępniania obiektów zagospodarowania turystycznego, szlaków turystycznych oraz ścieżek dydaktycznych Parku.

Dyrektor Parku zawarł m.in.: porozumienie z Zachodniopomorskim Uniwersytetem Technologicznym w 2010 r. dotyczące współpracy z zakresu monitoringu występowania na terenie Parku norki amerykańskiej; porozumienia z jednostkami Lasów Państwowych (RDLP w Szczecinie) w sprawach m.in. wspólnego patrolowania i gaszenia pożarów oraz oceny zagęszczenia jeleniowatych i dzików. Dyrektor Parku w 2012 r. nawiązał także współpracę z jednostkami Policji w celu ustanowienia wspólnych patroli w Parku oraz z Państwową Strażą Łowiecką w Poznaniu w celu zwalczania kłusownictwa i szkodnictwa łowieckiego.

W ramach współpracy z RDLP w 2012 r. odbyła się m.in. Wiosenna Narada Przeciwpożarowa oraz ćwiczenia ratowniczo-gaśnicze na terenie Nadleśnictwa Głusko w 2011 r. W ramach porozumienia o współpracy z RDOŚ w Szczecinie dyrektor w 2012 r. przekazał wyniki całorocznych obserwacji dotyczących obecności wilka na terenie Parku. Współpraca z Parkiem Przyrodniczym Barnim w RFN zaowocowała przyjęciem i realizacją wspólnego projektu w ramach programu INTERREG IV A pt. „Odnowa ekologiczna i rozwój turystyczno-przyrodniczy polskich i niemieckich części zlewni rzeki Odry”.

Wymierne efekty współpracy przedstawiały się następująco:

W 2010 r.:

- przy współpracy z Zachodniopomorskim Uniwersytetem Technologicznym odłowiono 17 szt. norek amerykańskich,
- przy współpracy z RDPL w Szczecinie zabezpieczono teren Parku przed pożarami;

W 2011 r.:

- przy współpracy z Nadleśnictwem Drawno oraz RDLP w Szczecinie zabezpieczono teren Parku przed pożarami,
- przy współpracy z RDLP w Szczecinie przeprowadzono liczenie jeleniowatych w Parku i Lasach Państwowych Nadleśnictwa Drawno i Głusko,

W 2012 r.:

- edukacja niemieckiej młodzieży przez pracowników Parku w ramach współpracy z Polsko-Niemieckim Centrum Kultury,
- inwentaryzacja wilka w Parku i w otulinie przy współudziale z RDOŚ w Szczecinie,

- udział w 3 spotkaniach konsultacyjnych w sprawie planów ochrony dla obszarów Natura 2000 w ramach współpracy z RDOŚ w Gorzowie Wlkp. i RDOŚ w Szczecinie,
- opracowanie analizy zagrożeń bezpieczeństwa osób przebywających na obszarach wodnych Parku na rok 2012 i 2013 oraz podjęto wspólne działania Straży Parku i Policji w sezonie turystycznym (Komenda Powiatowa Policji w Strzelcach Krajeńskich Komenda Powiatowa Policji w Choszczynie Zachodniopomorskie Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, Oddział Rejonowy w Choszczynie),
- przeprowadzono dwa wspólne patrole prewencyjne z Wojewódzką Państwową Strażą Łowiecką w Poznaniu,
- przy współpracy Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Gorzowie Wielkopolskim wykonywane były prace dyplomowe z zakresu turystyki w Parku,
- współpraca z Nadleśnictwem Drawno oraz RDLP w Szczecinie - zabezpieczono teren Parku przed pożarami.

(dowód: akta kontroli str. 282-283, 700-704, 724-725)

1.9. Kary i sankcje.

W latach 2010-2012 uprawnieni pracownicy Parku nałożyli 61 grzywnien (w drodze mandatu karnego) na łączną kwotę 10.450 zł, z tego 32 w 2010 r., 14 w 2011 r. oraz 15 w 2012 r. na kwoty odpowiednio 5.800 zł, 2.850 zł, oraz 1.800 zł. W 2010 r. wymierzono 27 mandatów karnych na podstawie art. 127 pkt 1a w związku z art. 15 ust. 1 pkt 14, 15, 18 i 23 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody⁹ (uoop), w tym 1 mandat na kwotę 500 zł za poruszanie się poza szlakami (art. 15 ust. 1 pkt 15 ustawy) oraz 5 mandatów karnych na podstawie art. 161 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń¹⁰ (za wjazd do Parku pojazdem silnikowym). W 2011 r. Straż Parku wymierzyła 11 mandatów karnych na podstawie art. 127 pkt 1a oraz 3 mandaty na podstawie art. 161 Kw, a w 2012 r. - 8 mandatów karnych na podstawie art. 127 pkt 1a oraz 7 mandatów na podstawie art. 161 Kw. Wszystkie mandaty przekazane zostały do Zachodniopomorskiego Urzędu Wojewódzkiego celem wyegzekwowania od osób ukaranych. W tym okresie Park nie monitorował egzekucji należności mandatowych.

W latach 2010-2012 dyrektor Parku 36 razy wnosił do organów ścigania o ukaranie winnych za naruszenie przepisów dotyczących ochrony przyrody, z tego jako przestępstwo zostały zakwalifikowane 22 zdarzenia, jako wykroczenie 13 zdarzeń oraz jako szkoda 1 zdarzenie. Wszystkie stwierdzone w trakcie inspekcji sprawy wymagające interwencji zostały uwzględnione i przekazane do organów ścigania celem wykrycia i ukarania sprawców.

Dyrektor Parku w 2010 r. skierował 3 sprawy o wykroczenie do organów ścigania, z tego 2 za naruszenie art. 121 § 2 Kw za przebywanie na terenie pola biwakowego w Parku bez biletu oraz 1 sprawę z art. 161 Kw (wjazd pojazdem silnikowym do Parku). W 2011 r. skierował 4 sprawy o wykroczenie, wszystkie z art. 119 Kw za kradzież mienia Parku.

W 2012 r. dyrektor Parku skierował do organów ścigania 6 spraw, w tym 1 z art. 161 Kw, 4 sprawy z art. 119 Kw za kradzież mienia Parku oraz 1 sprawę z art. 127 pkt 1a w związku z art. 15 pkt 14 uoop. (naruszenie zakazów obowiązujących w Parku – połów ryb w miejscach niedozwolonych). Zakwalifikowane jako przestępstwa 22 sprawy dotyczyły czynów z art. 53 pkt 5 ustawy z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie¹¹ (3 sprawy – za kłusownictwo) z art. 27 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym¹² (4 sprawy z powodu niedozwolonego połowu ryb), oraz art. 278 § 1, art. 288 § 1, art. 290 § 1 Kodeksu karnego (15 spraw) - kradzież oraz niszczenie mienia Parku. Jedną sprawę zakwalifikowano jako szkodę z art. 415 Kodeksu cywilnego.

(dowód: akta kontroli str. 160-166)

1.10. Organizacja turystyki.

W Parku wyznaczonych było 13 miejsc odpoczynku i spożywania posiłków (6 miejsc biwakowych oraz 7 miejsc postoju pojazdów). W trakcie oględzin 17.05.2013 r. trzech miejsc (2 biwakowe i 1 postojowe) stwierdzono, że były utrzymane w czystości i porządku. Miejsca

⁹ Dz.U. z 2013 r., poz. 627 ze zm.

¹⁰ Dz.U. z 2013 r., poz. 482, dalej Kw.

¹¹ Dz.U. z 2005 r., Nr 127, poz. 1066.

¹² Dz.U. z 2009 r. Nr 189, poz. 1471.

biwakowe były ogrodzone, wyposażone w drewniane wiaty ze stołami i ławami do siedzenia, kubły z workami na śmieci oraz drewniane biotoalety (ze zbiornikami bezodpływowymi na nieczystości). Miejsca biwakowe spełniały wymagania określone w załączniku nr 7 do rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 19 sierpnia 2004 r. w sprawie obiektów hotelarskich i innych obiektów, w których są świadczone usługi hotelarskie¹³. Miejsce postoju pojazdów było ogrodzone oraz wyposażone w zadaszoną wiatę ze stołem i ławami.

(dowód: akta kontroli str. 566-569)

Udostępnianiem Parku i organizacją turystyki zajmowały się osoby zatrudnione w Parku (nie zlecano organizacji turystyki firmom zewnętrznym). Na terenie Parku znajdowało się 10 szlaków pieszych, 2 szlaki konne, 1 szlak wodny i 6 ścieżek dydaktycznych. Długość szlaków turystycznych w badanych latach wynosiła łącznie 170,4 km, z tego 91,4 km szlaków pieszych, 41 km wodnych oraz 38 km szlaków konnych; gęstość szlaków turystycznych wynosiła średnio 0,005 km/ha. Liczba turystów odwiedzających Park w 2010 r. wyniosła 18.422 (1,6 turysty/ha), w 2011 r. wyniosła 48.111 (4,1 turystów/ha), a w 2012 r. 24.325 (2,1 turystów/ha). Liczba osób na 1 km szlaków wyniosła w badanych latach odpowiednio: 108,1; 282,3 i 142,8. Oględziny (17.05.2013 r.) 1/3 długości szlaku turystycznego z Drawnika do Zatomia (ok. 4 km), wykazały, że oznakowanie było wyraźne, umieszczone na rozstajach dróg, stan drogi umożliwiał wygodne poruszanie się, a miejsca niebezpieczne lub niekomfortowe były zabezpieczone drewnianymi barierkami.

(dowód: akta kontroli str. 167-195, 295, 564-565, 724)

System szacowania wpływu turystyki na stan przyrody i bioróżnorodności w Parku został ustalony i wprowadzony w zadaniach ochronnych na poszczególne lata. Do istniejących zagrożeń wewnętrznych zaliczono m.in. wydeptywanie pokrywy glebowej oraz uszkodzanie brzegów rzek i jezior przez pieszych. Przyjęto sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków poprzez wykonywanie zabezpieczeń technicznych (naprawa kładek, poręczy, schodków oraz pomostów wędkarskich), oznakowanie szlaków turystycznych, miejsc postoju i biakowania, przystani wodnych i miejsc rekreacyjnych. Do istniejących zagrożeń zewnętrznych zaliczono m.in. konflikt pomiędzy udostępnianiem Parku a ochroną przyrody, brak akceptacji dla obowiązujących zakazów oraz niedostateczną wiedzę o terenie Parku. Sposób eliminacji tych zagrożeń przyjęto poprzez: zapewnienie dostępności informacji na temat wartości przyrodniczych i kulturowych Parku oraz regionu, jego ochronę, prowadzenie działalności edukacyjnej i wydawniczej; montaż tablic informacyjnych poza granicami Parku; współpracę z podmiotami zainteresowanymi ochroną przyrody.

W zadaniach ochronnych wyznaczonoienne limity osób odwiedzających Park. W 2010 r. przyjęto m.in., że: w okresie od 1 lipca do 15 marca następnego roku udostępniany będzie szlak kajakowy Drawy, miejsca odbioru kajaków oraz miejsca odpoczynku dla kajakarzy kładka „Konotop” i most na Drawie w miejscowości Barnimie. Przyjęto, że limit dzienny od świtu do zmierzchu dla tego szlaku kajakowego wynosił będzie 20 osób na 1 kilometr rzeki (dla 41 km odcinka - 820 osób). Przyjęto także, że miejsca biwakowe udostępnia się przez cały rok, całą dobę w zależności od wielkości pola od 50 do 200 osób, miejsca postoju pojazdów cały rok po 60 osób, szlaki turystyczne (żółty, czerwony, niebieski, czarny, zielony) udostępnia się cały rok od świtu do zmierzchu na różnych odcinkach po 60 osób i po 120 osób (na odcinku szlaku czarnego od Jeziora Głuchego do osady Ostrowiec, na odcinku szlaku niebieskiego z Miradza do Doliny Płocicznej) oraz szlak konny - 20 osób. Szlak kajakowy Korytnicy udostępnia się cały rok bez ograniczeń. Pomosty wędkarskie nad jeziorem Ostrowiec do amatorskiego połowu ryb dla 50 osób, nad jeziorem Sitno dla 20 osób. Umożliwiono także, za wyjątkiem szlaków wodnych, konnych, punktów informacji turystycznej w Drawnie i Głusku, wprowadzanie psów na uwięzi. W celach rekreacyjnych (w tym wędkarzem) udostępniono jezioro Ostrowieckie - nie więcej niż 2000 osobodni w roku, jezioro Sitno - nie więcej niż 150 osobodni w roku, rzekę Drawę - nie więcej niż 1300 osobodni w roku.

(dowód: akta kontroli str. 167-195)

W zadaniach ochronnych na lata 2011-2012 przyjęto analogiczne rozwiązania jak w 2010 r., za wyjątkiem udostępnienia szlaku kajakowego Drawy, dla którego limit dzienny wynosił 10 osób na 1 kilometr rzeki (410 osób mogących jednocześnie przebywać na szlaku). MŚ

¹³ Dz.U. z 2006 r. Nr 22, poz. 169.

zarządzeniem nr 22 z dnia 28 kwietnia 2011 r. wprowadził zmiany do zadań ochronnych na 2011 r. i 2012 r., zwiększając m.in. maksymalną liczbę osób mogących przebywać jednocześnie na szlaku kajakowym Drawy do 700 osób (szlak o długości 41 km). Na terenie Parku w kontrolowanym okresie nie było punktów handlowo-usługowych.

(dowód: akta kontroli str. 196-234, 296)

1.11. Rada Naukowa Parku.

W kontrolowanym okresie trwała V kadencja Rady Naukowej Parku (Rada), która została powołana zarządzeniem nr 81 MŚ z dnia 8 grudnia 2009 r. MŚ (18 członków na okres od 8 grudnia 2009 r. do 8 grudnia 2014 r.). W dniu 16 maja 2011 r. MŚ wydał zarządzenie nr 29, zmieniające ww. zarządzenie, dostosowując je do zmian w samorządach po wyborach z 21 listopada 2010 r. oraz uzupełnienia składu, w związku ze śmiercią jednego członka Rady. Dyrektor Parku w kontrolowanym okresie zwracał się do Rady o opinie w sprawach:

- projektów zadań ochronnych dla Parku na lata 2011-2012 i 2013-2014,
- wpływu ruchu turystycznego na Drawie na ekosystem rzeki,
- opinii o wydaniu zgody przez dyrektora Parku na badania naukowe na terenie Parku (m.in. badań dendrologicznych jarzębu brekinii oraz badań ichtiologicznych),
- projektu regulaminu pracy Rady Naukowej,
- projektu regulaminu udostępnienia terenu Parku do badań naukowych,
- projektu rozporządzenia w sprawie Drawieńskiego Parku Narodowego.

W latach 2010-2012 Rada, na wniosek dyrektora Parku, opiniowała także założenia do projektu planu ochrony Parku i planów zadań ochronnych dwóch obszarów Naturowych: Uroczyska Puszczy Drawskiej i Lasy Puszczy nad Drawą. Członkowie Rady wyrażali opinie: na temat projektu „Proekologiczne zarządzanie ruchem turystycznym mającym na celu ochronę gatunków, siedlisk, ekosystemów przed nadmierną presją turystów w Parku (opinia z 3.08.2010 r.); na temat wpływu turystyki kajakowej na ichtiofaunę rzeki Drawy w granicach Parku (opinia z 3.04.2011 r.); na temat projektu wprowadzenia limitu ruchu turystycznego na rzece Drawie w obrębie Parku (opinia z 4.04.2011 r.).

(dowód: akta kontroli str. 235-257, 725)

1.12. Funkcjonowanie kontroli zarządczej.

System kontroli zarządczej został wprowadzony w Parku zarządzeniem dyrektora Parku z 18 lipca 2011 r. (nr K-0100-51/2011), zmienionym zarządzeniem z 30.12.2011 r. (nr K-0100-93/2011). Kontrola zarządcza obejmowała działania w zakresie ochrony przyrody i bioróżnorodności. Cele, zadania i mierniki na dany rok oraz sprawozdanie z realizacji celów i zadań za rok poprzedni, zgodnie z zarządzeniem sporządza się do końca stycznia roku następnego. Wyznaczone cele to zachowanie różnorodności biologicznej, zasobów, tworów i składników przyrody nieożywionej i walorów krajobrazowych, przywrócenie właściwego stanu zasobów i składników przyrody oraz odtworzenie zniekształconych siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin, siedlisk zwierząt lub siedlisk grzybów. Zadaniem w ramach celów była ochrona ścisła oraz ochrona czynna i dokumentowanie procesów przyrodniczych.

Mierniki wykonania zadań dla ochrony przyrody Parku przyjęte w procedurze kontroli zarządczej to: powierzchnia obszaru i liczba stwierdzonych gatunków, liczba wydanych zezwoleń na udostępnianie Parku, ilość przeprowadzonych patroli, liczba informacji zamieszczonych w publicznie dostępnych wykazach. Wyznaczono ryzyka związane z funkcjonowaniem Parku dotyczące rachunkowości i sprawozdawczości budżetowej, dotacji oraz zamówień publicznych. Nie wyznaczono ryzyk związanych z realizacją zadań w zakresie ochrony przyrody.

Oświadczenia o stanie kontroli zarządczej sporządzone były zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 2 grudnia 2010 r. w sprawie wzoru oświadczenia o stanie kontroli zarządczej¹⁴. W sprawozdaniu przekazanym do Biura Kontroli i Audytu Wewnętrznej MŚ dyrektor Parku oświadczył, że w Parku w latach 2010-2012 w wystarczającym stopniu funkcjonowała adekwatna, skuteczna i efektywna kontrola zarządcza.

(dowód: akta kontroli str. 258-281, 726-728)

¹⁴ Dz.U. Nr 238, poz.1581

1.13. Udostępnianie informacji o Parku na stronach internetowych.

Z obrazów 2 stron internetowych oraz obrazów tzw. zakładki z dnia 23.04.2013 r. wynikało, że na stronach internetowych Parku udostępniano informacje o organizacji Parku, jego aktualnym statucie oraz liczne informacje o walorach przyrodniczych Parku, turystyce, edukacji oraz działaniach podejmowanych przez Park dla ochrony przyrody.

(dowód: akta kontroli str. 284-294)

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności Parku w zakresie opisanym w pkt 1. nie stwierdzono nieprawidłowości

Uwagi dotyczące
badanej działalności

a) W latach 2010-2012 Służba Parku nie weryfikowała liczebności rosnących długolistnej, fiołki torfowego oraz krytycznie zagrożonych gatunków zwierząt, tj. iglicy i łątki. Dane odnośnie liczebności tych gatunków pochodziły z 2000 r. (dowód: akta kontroli str. 598-599)

Dyrektor Parku wyjaśnił, że Park prowadzi szeroki zakres monitoringu różnych elementów przyrody w ramach którego realizowane są także weryfikacje ilości siedlisk, rodzin, gniazd czy osobników gatunków roślin i zwierząt. W przypadku wskazanych gatunków, działania realizowane przez Park zmierzają (zgodnie z zapisami projektu planu ochrony z 2001 roku) do zachowania siedlisk ww. gatunków, a nie poszczególnych osobników. Weryfikacja liczebności stanowisk wskazanych gatunków realizowana jest w ramach prac do planu ochrony od 2011 roku, co w ocenie służb Parku jest działaniem wystarczającym. Stąd też we wskazanym okresie służba parku nie prowadziła weryfikacji liczebności wspomnianych gatunków.

(dowód: akta kontroli str. 735)

b) Na stanowisku adiunkta Parku od 1 kwietnia 2006 r. zatrudniona była osoba posiadająca wykształcenie wyższe o kierunku turystyka i rekreacja. Pełniący wówczas obowiązki z-cy dyrektora Parku, obecnie dyrektor Parku, powierzył tej osobie - w zakresie czynności przyjętym przez pracownika 29.10.2008 r. - wykonywanie prac związanych m.in. z udostępnianiem terenu Parku dla turystyki.

(dowód: akta kontroli str. 62-64, 720-723)

Wymagane wykształcenie na stanowisku adiunkta parku, określone w załączniku do rozporządzenia MŚ z 28.04.2005 r., to wykształcenie wyższe na kierunku: biologia, geografia, geologia, leśnictwo, ochrona środowiska lub rolnictwo.

Dyrektor Parku wyjaśnił: W strukturze organizacyjnej Parku w Dziale udostępniania Parku i edukacji, pracami związanymi z organizacją turystyki zajmuje się adiunkt parku. Wykształcenie pracownika rzeczywiście nie spełnia wymogów rozporządzenia MŚ z 28 kwietnia 2005 r. w sprawie stanowisk... Biorąc jednak pod uwagę potrzeby dotyczące posiadanej wiedzy, aktualnie zatrudniona osoba posiada wszelkie niezbędne kwalifikacje oraz umiejętności, w tym tytuł magistra turystyki i rekreacji, o specjalności turystyka aktywna i licencjat w zakresie obsługi ruchu turystycznego. Uwzględniając powyższe, pomimo nie spełnienia wymogów formalnych, osoba ta kwalifikuje się bezsprzecznie na zajmowane stanowisko.

(dowód: akta kontroli str. 664, 683)

c) W badanym okresie dyrektor Parku nie określił w kontroli zarządczej ryzyk związanych z ochroną przyrody Parku.

Dyrektor Parku wyjaśnił, że z uwagi na mnogość realizowanych zadań przyjęto taki schemat zarządzania ryzykiem, aby nie zbudować dokumentu o zbyt dużym stopniu szczegółowości.

(dowód: akta kontroli str. 734)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia organizację działalności i zarządzanie Parkiem w latach 2010-2012.

2. Działania podejmowane przez Park w celu zachowania bioróżnorodności, zasobów, tworów i składników przyrody nieożywionej i walorów krajobrazowych, przywracania właściwego stanu zasobów i składników przyrody, odtwarzania zniekształconych siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin, siedlisk zwierząt lub siedlisk grzybów oraz edukacji przyrodniczej.

Opis stanu
faktycznego

2.1. Wartości przyrodnicze obszaru.

Park został utworzony w 1990 r. dla ochrony rzeczno-jeziorno-leśnego młodoglacjalnego krajobrazu sandrowego Pojezierza Pomorskiego w jego wariacie mezotroficznym.

Inwentaryzacja zasobów, tworów i składników przyrody, walorów krajobrazowych oraz wartości kulturowych wykonywana była w latach objętych kontrolą na potrzeby sporządzanego projektu planu ochrony Parku (2011-2014). Ostatnia inwentaryzacja przeprowadzona była w latach 1996-2000.

Na terenie Parku, wg niezatwierdzonego planu ochrony z 2000 r., zidentyfikowano 1.124 gatunki roślin, 740 gatunków zwierząt, 192 gatunki grzybów oraz 210 gatunków porostów.

(dowód: akta kontroli str. 315)

W Parku występowały gatunki ginące, w tym krytycznie zagrożone gatunki zwierząt: łątka (*Coenagrion ornatum*), łosoś (*Salmo salar*) oraz gatunki roślin: lipiennik Loesela (*Liparis loseli*), rościszek długolistny (*Drosera anglica*), fiołek torfowy (*Viola epipsila*). Występowały także gatunki zwierząt zagrożonych wyginięciem: szczeżuja wielka (*Anodonta cellensis*), skójkę gruboskorupową (*Unio crassus*), iglica (*Nehalennia speciosa*), troć jeziorkowa (*Salmo trutta m. lacustris*). Nie występowały gatunki endemiczne.

Na terenie Parku zlokalizowanych było 26 unikalnych siedlisk przyrodniczych, w tym żyzna buczyna niżowa, brzezina bagienna, ciepłolubne śródlądowe murawy piaszczyste.

(dowód: akta kontroli str. 315-317)

Ekologiczne wskaźniki stosowane dla scharakteryzowania bioróżnorodności to: liczba gatunków, liczba zbiorowisk roślinnych, obecność dużych drapieżników oraz obecność gatunków wskaźnikowych.

Dla scharakteryzowania kondycji ekosystemu stosowane były ekologiczne wskaźniki:

- liczebność strzygoni choinówki, poprocha cetyniaka, barczatki sosnowki - monitorowanie poprzez jesienne poszukiwania szkodników pierwotnych sosny,
- liczebność brudnicy mniszki - monitorowanie poprzez transektowe obserwacje samic na drzewach,
- szacunkowa ocena rozmiaru szkód wyrządzanych przez ssaki,
- stan wód powierzchniowych - odczyty limnigrafów,
- stan i struktura populacji ryb w jeziorach i rzekach Parku - połowy kontrolne.

(dowód: akta kontroli str. 317)

2.2. Cel ochrony.

Szczegółowe cele przyrody Parku zostały określone w niezatwierdzonym projekcie planu ochrony na lata 2001 – 2020. Przyczyną nie zatwierdzenia planu ochrony Parku były różnice pomiędzy oczekiwaniami Parku, Krajowym Zarządem PN (KZPN), a także różnymi wymaganiami co do formy planu, zawarte w kolejnych aktach prawnych.

Ustalono w nim następujące cele:

- a) strategiczne: zachowanie pełni różnorodności biologicznej Parku, rozumianej jako jakościowe i ilościowe „bogactwo” flory, fauny, zbiorowisk roślinnych, typów ekosystemów; lokalne zahamowanie i odwrócenie powszechnych gdzie indziej procesów przekształcania przyrody przez człowieka; ochrona przykładu młodoglacjalnego krajobrazu sandrowego w jego mezotroficznej postaci,

- b) operacyjne: dążenie do minimalizacji ingerencji człowieka w przyrodę Parku; ochrona naturalnych fitocenoz leśnych metodami najbardziej sprzyjającymi pełnemu unaturalnieniu się ich struktury; unaturalniająca przebudowa zniekształconych fitocenoz leśnych, w kolejności wynikająca ze stopnia ich zniekształcenia i aktualnych tendencji dynamicznych.

Do specyficznych celów ochrony przyrody w Parku należały:

- ekosystem rzeki Drawy,
- liczne torfowiska (np. ze storczykami, rosiczkami),
- ekosystem cennych buczyn z jednym z najstarszych w Polsce obszarów ochrony ścisłej „Rezerwat Radęcin”,
- liczne stanowiska gatunków zwierząt chronionych (np. wilk, zimorodek, nietoperz, wydra),
- liczne zabytki kultury (np. dawne osady, obiekty inżynieryjne, koszary, bruki).

(dowód: akta kontroli str. 317-318, 725)

2.3. Presja.

Istniejące i potencjalne zagrożenia dla stanu przyrody i bioróżnorodności na terenie Parku zostały określone w zadaniach ochronnych na lata 2010 oraz 2011-2012. Zagrożeniom tym przypisano wagę: zagrożenia wewnętrzne istniejące, zagrożenia wewnętrzne potencjalne, zagrożenia zewnętrzne istniejące, zagrożenia zewnętrzne potencjalne.

Mechanizmy i drogi oddziaływania czynników zagrażających przyrodzie Parku przedstawiono w zadaniach ochronnych jako zagrożenia zewnętrzne potencjalne. Identyfikacja tych zagrożeń została przedstawiona jako eutrofizacja wód i rzeki Drawy oraz skażenie gleby na skutek nawożenia gnojowicą pól położonych w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki przez Fermę Tuczu Trzody Chlewnej w Chomętowie. Zagrożenia te zostały także zidentyfikowane jako zagrożenie zwierząt i ludzi wścieklizną oraz niepożądany wpływ na rodzime, dzikie populacje zwierząt i roślin przez gatunki obce i inwazyjne. Sposoby eliminacji lub ograniczenia zagrożeń i ich skutków określono jako monitoring jakości gleb i wód, działania zapobiegające negatywnym skutkom wpływu funkcjonowania fermy na ekosystemy Parku, redukcję zwierząt rozprzestrzeniających wściekliznę i wykładanie szczepionek przeciw tej chorobie oraz monitoring i eliminacja obcych gatunków zwierząt i roślin.

(dowód: akta kontroli str. 168-170, 197-199)

W kontrolowanym okresie na terenie Parku nie dopuszczano do prowadzenia działalności gospodarczej innej, jak działalność rolnicza. Ograniczenia dotyczące użytkowania gruntów zostały wprowadzone zarządzeniem dyrektora Parku nr 18/2010 z dnia 1 kwietnia 2010 r. w sprawie regulaminu przeprowadzania przetargu na dzierżawę nieruchomości rolnych będących w zarządzie Parku. Umowy na dzierżawę tych gruntów zawierały zakazy m.in. wylewania ścieków i osadów ściekowych, nie dokonywania wycinki drzew i krzewów oraz stawiania tymczasowych budynków bez zgody dyrektora Parku. Zakaz dotyczył także stosowania chemicznych środków ochrony roślin, nawozów sztucznych, nawozów organicznych w postaci płynnej.

(dowód: akta kontroli str. 319-332, 333-358)

W latach 2010-2012 MŚ, na wniosek dyrektora Parku, zezwolił na odstępstwa od zakazów obowiązujących w Parku w 15. przypadkach. Odstępstwa te dotyczyły prowadzenia badań naukowych (13 przypadków), usunięcia linii energetycznych – 1 przypadek oraz przeprowadzenia wykopu dla położenia światłowodu – 1 przypadek. Nie było przypadków decyzji odmownych, dotyczących zezwolenia na wykonywanie czynności zakazanych w parkach narodowych na podstawie art. 15 ust. 3 uop.

(dowód: akta kontroli str. 359-362, 468)

Zakres presji obcych gatunków w Parku określony został w zadaniach ochronnych na poszczególne lata badanego okresu oraz w programie LIFE+, ograniczającym presję tych gatunków. Najbardziej inwazyjne gatunki zagrażające rodzimym gatunkom to: norka amerykańska i jenot.

(dowód: akta kontroli str. 635-652)

W Parku wyznaczona była otulina. Dyrektor Parku w latach 2010-2012 uzgodnił 115 decyzji, z tego 98 decyzji o warunkach zabudowy oraz 17 decyzji dotyczących inwestycji celu

publicznego w otulinie Parku, które dotyczyły m.in. budowy stacji transformatorowych, budowy piętrzącej dla ryb, budowy sieci kanalizacyjnych, obiektów małej retencji, budowy elektromagnetycznej linii kablowej, budowy wodociągu, bazy telefonii komórkowej. Decyzje o warunkach zabudowy dotyczyły m.in. zmian sposobu użytkowania budynku, budowy wiaty, garażu, schodów zewnętrznych, budowy budynku mieszkalnego jednorodzinnego. Ograniczenia dla zagospodarowania terenów sąsiednich nie wynikały z zadań ochronnych realizowanych przez Park, lecz z planów ochronnych Natura 2000 dla tych terenów.

(dowód: akta kontroli str. 666-681)

Dyrektor Parku wyjaśnił, że kompetencje dyrektora w zakresie otuliny były ograniczone do opiniowania projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, projektów planów urządzenia lasów, uproszczonych planów urządzenia lasów, projektów decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego i decyzji o warunkach zabudowy. Nad obszarem otuliny (Natura 2000) nadzór sprawowały właściwe RDOŚ.

(dowód: akta kontroli str.707)

2.4. Planowanie ochrony.

Park opracował projekt planu ochrony zasobów, przyjęty w dniu 28 lipca 2000 r. przez komisję złożoną z dyrektora Parku oraz przedstawicieli Rady Naukowej i Krajowego Zarządu Parków Narodowych. Projekt ten nie został zatwierdzony przez MŚ. Stan zaawansowania prac nad nowym projektem Planu ochrony w badanym okresie przedstawiał się następująco:

- w 2011 r. dyrektor Parku podpisał umowę z Centrum Projektów Środowiskowych w Warszawie na dofinansowanie projektu w ramach działania 5.3 priorytet V Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2007-2013,
- w dniu 15 września 2011 r. dyrektor Parku podpisał umowę na wykonanie Planu ochrony dla Parku oraz planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 „Uroczyska Puszczy Drawskiej” i „Lasy Puszczy nad Drawą”. Wykonawcą zostało konsorcjum Taxus S.A. Sp. z o.o. w Warszawie oraz Klub Przyrodników w Świebodzinie. Zakończenie projektu określono na 31 marca 2014 r., a jego cenę na 2.312.400 zł brutto,
- do 15 kwietnia 2013 r. zakończono prace w zakresie geodezji i stanu posiadania, walorów kulturowych, udostępniania turystycznego, gleby i siedliska, ortofotomapy i numerycznego modelu rzeźby terenu i numerycznego modelu pokrycia terenu.

MŚ w badanych latach ustanowił zadania ochronne (dalej zadania) dla Parku na 2010 r. oraz na lata 2011-2012. Propozycje tych zadań na 2010 r. zostały przesłane do MŚ w dniu 25 września 2009 r., a na lata 2011-2012 - 14 sierpnia 2010 r. Dyrektor Parku w dniu 6 kwietnia 2011 r. wniósł o dokonanie zmian w zadaniach ochronnych na lata 2011-2012. Zmiany przyjęte zostały zarządzeniem MŚ nr 22 z dnia 28 kwietnia 2011 r. i dotyczyły m.in. zwiększenia ruchu turystycznego na szlaku kajakowym Drawy, z możliwością przebywania do 700 osób jednocześnie na tym szlaku w sezonie (wcześniej do 410 osób) oraz ochrony terenów brzegowych Drawy poprzez udrożnienie tego szlaku wodnego.

(dowód: akta kontroli str. 167, 196, 231-234, 303-308, 685-689)

Zadania na 2010 r. i lata 2011-2012 zawierały identyfikację i ocenę istniejących zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków. Zagrożenia wewnętrzne istniejące, w tym m.in.:

- nieprawidłowy skład gatunkowy drzewostanów w stosunku do siedliska oraz nieprawidłowa struktura przestrzenna i wiekowa drzewostanów, będą eliminowane poprzez przebudowę drzewostanów oraz sadzenie gatunków zgodnych z siedliskiem i regulację ich struktury przestrzennej,
- niewłaściwy skład gatunkowy ryb w wodach Parku będzie eliminowany poprzez regulację składu gatunkowego i struktury wiekowej populacji ryb, w tym odłowy regulacyjne, zarybianie, ochronę tarlisk i zimowisk,
- zły stan populacji ryb łososiowatych będzie eliminowany poprzez monitoring stanu czystości wód, zarybianie, ochronę tarlisk, zimowisk, pozyskiwanie tarlaków, ograniczenie w dostępie do amatorskiego połowu ryb.

Zagrożenia wewnętrzne potencjalne:

- osłabianie i obumieranie drzewostanów na skutek intensywnego żeru owadów foliofagicznych - eliminowane poprzez wykładanie pułapek feromonowych na owady, kontrolę liczebności, ocenę zagrożenia, zwalczanie masowego pojawu owadów.

Zagrożenia zewnętrzne istniejące:

- konflikt pomiędzy udostępnianiem Parku a ochroną przyrody - eliminowanie poprzez prowadzenie działalności edukacyjnej, montaż tablic informacyjnych poza granicami Parku.

Zagrożenia zewnętrzne potencjalne:

- zagrożenie zwierząt i ludzi wścieklizną poprzez redukcję zwierząt rozprzestrzeniających chorobę oraz wykładanie szczepionek przeciwko wściekliznie w 2010 r. oraz negatywny wpływ gatunków obcych i inwazyjnych na rodzime, poprzez eliminację tych gatunków w latach 2011-2012.

(dowód: akta kontroli str. 168-170, 197-199)

W Parku określono zadania ochronne dla obszarów nieleśnych lądowych (m.in. wykaszanie roślinności na bagnach, usuwanie zakrzaczeń ze źródlisk) i w ekosystemach wodnych (m.in. zarybianie smoltami łososia na rzece Drawie oraz zarybianie narybkami lipienia rzeki Drawy i Płocicznej).

(dowód: akta kontroli str. 175-176, 206-208)

Zadania zawierały opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów, z podaniem rodzaju, rozmiaru i ich lokalizacji. Np. na 2010 r. i 2011-2012 zaplanowano monitoring czynników biotycznych występujących w ekosystemach leśnych (pułapki feromonowe) na owady: brudnica mniszka, strzygonia choinówka, drwalnik paskowany oraz cetyniec wielki.

W zadaniach przyjęto także opis sposobów czynnej ochrony gatunków roślin (storczykowate, lipiennik loesela) i zwierząt (sikory, pelzacz, drozdy, dudki, jeleniowate, zające) oraz ustalono obszary objęte ochroną ścisłą, czynną i krajobrazową, a także miejsca udostępniane w celach naukowych, edukacyjnych, kulturowych, turystycznych i rekreacyjnych.

(dowód: akta kontroli str. 171-181, 201-215)

W zadaniach ściśle określono miejsca prowadzenia działań ochronnych. Np. monitoring czynników biotycznych w ekosystemach leśnych w 2010 r. i w latach 2011-2012 ustalono dla drzewostanów sosnowych na terenie obwodów ochronnych: Sitno, Pustelnia, Knieja, Dębina, Ostrowiec, Kamienna. Regulację składu gatunkowego (cięcia pielęgnacyjne) w 2010 r. zaplanowano m.in. dla obszarów: 19i, 235d, 382b, a w latach 2011-2012 m.in. dla obszarów 153b, 251b, 371c.

(dowód: akta kontroli str. 171, 173, 202-205)

W odpowiedzi na sformułowane wcześniej cele ochrony przyrody, tj. zachowanie pełni różnorodności biologicznej Parku, wyszczególniono zadania: w ekosystemach wodnych m.in. poprzez zarybianie narybkami łososia, pstrąga potokowego, certy, szczupaka, lipienia, brzany oraz zarybianie jesiutem; w ekosystemach leśnych poprzez m.in. uzupełnianie luk i przerzedzeń gatunkami liściastymi w starszych drzewostanach. Ograniczanie presji ze strony człowieka następowało m.in. przez ograniczone udostępnianie szlaku kajakowego Drawy od 1 lipca do 15 marca - 20 osób na 1 kilometr rzeki (820 osób na całym odcinku rzeki w Parku – 41 km) w 2010 r. oraz do 700 osób w 2011 i 2012 r.

(dowód: akta kontroli str. 175-176, 189, 204, 207, 233)

W zadaniach ustalono zasady ochrony gruntów nieleśnych lądowych, nie odnosząc ich do struktury własności (grunty Skarbu Państwa w wiecznym użytkowaniu Parku stanowiły ponad 97%, a pozostałe tylko niecałe 3%, z tego prywatne ok. 1%). Zasady ochrony tych gruntów polegały na wykaszaniu roślinności na bagnach na obszarach objętych ochroną czynną oraz monitorowanie i ocena stanu siedlisk i gatunków nieleśnych lądowych, podlegających ochronie na obszarach objętych ochroną ścisłą.

(dowód: akta kontroli str. 175, 201, 206)

Służba Parku w badanych latach planowała czynną ochronę łososia (*Salmo salar* – gatunek zwierząt zagrożony wyginięciem), poprzez spowalnianie eutrofizacji (zakaz stosowania detergentów w miejscach biwakowych), zarybianie smoltami łososia rzeki Drawy oraz zarybianie narybkami łososia rzeki Płocicznej oraz regulacja udostępniania wędkarskiego i turystycznego. Planowana ochrona lipiennika Loesela (*Liparis loeselii* – gatunku roślin

zagrożonego wyginięciem) polegała na usuwaniu odrośli olszowych oraz roślinności zielnej z otoczenia lipiennika na torfowisku oraz zachowanie uwodnienia - udrożnienie przepływu wody przez wąski przesmyk wraz z montażem zastawki i wodowskazu.

Nie planowano zadań ochronnych dla ochrony gatunków zagrożonych wyginięciem – łątki (należącej do zwierząt), rosiczki długolistnej, fiołka torfowego (rośliny) oraz dla gatunków zwierząt zagrożonych (szczężka wielka, skójka gruboskorupowa, iglica, troć jeziorowa), ponieważ zgodnie z zaleceniami w projekcie planu ochrony z 2000 r., ochrona tych gatunków polegała na tzw. zachowaniu i ogólnej ochronie biotopu oraz, jak w przypadku fiołka torfowego i rosiczki długolistnej, nie było w tym projekcie aktywnej ochrony tego gatunku. W przypadku iglicy, ochrona bierna i ochrona biotopu polegała na utrzymaniu w zadaniach ochronnych obszaru ochrony ścisłej pn. Głodne Jezioro; ochrona bierna skójki gruboskorupowej – poprzez utrzymanie w zadaniach obszaru ochrony ścisłej pn. Płociczna oraz uregulowanie udostępnienia turystycznego i wędkarskiego; ochrona troci jeziorowej - poprzez eliminowanie eksploatacji wędkarskiej na jeziorach Parku,

(dowód: akta kontroli str. 175, 179-180, 207, 211, 213, 597-598)

Służba Parku określiła działania w celu eliminowania inwazji obcych gatunków zagrażających rodzimym gatunkom. W zadaniach na 2010 r. i analogicznie na lata 2011-2012 zaplanowała m.in. monitoring oraz kontrolę rozwoju owadów, które mogą zagrażać drzewostanom (brudnica mniszka, strzygonia choinówka, drwalnik paskowany, cetyniec większy). Przyjęto także ograniczanie rozwoju owadów, które mogą powodować grupowe i powierzchniowe wydzielanie się posuszu (owady zagrażające to cetyńce, korniki, smoliki, rytowniki, przyplaszczki) poprzez wykładanie pułapek feromonowych. W celu ochrony ptaków środowisk wodno-błotnych i innych drobnych zwierząt, wprowadzono monitoring i kontrole liczebności jenota, norki amerykańskiej i szopa pracza.

(dowód: akta kontroli str. 171-173, 179-180, 202-203, 211-212)

W zadaniach określono wskaźniki jakie należało stosować dla oceny bioróżnorodności, kondycji zdrowotnej ekosystemu i unikalnych siedlisk, dla ochrony których Park ustanowiono. Wskaźniki te zostały określone w zadaniach jako:

- monitorowanie liczebności strzygoni choinówki, poprocha cetyniaka, barczatki sosnówki poprzez jesienne poszukiwania szkodników pierwotnych sosny;
- monitorowanie liczebności brudnicy mniszki poprzez transektowe obserwacje samic na drzewach, oraz poprzez szacunkową ocenę rozmiaru szkód wyrządzanych przez ssaki,
- kontrolowanie rozwoju owadów, które mogą zagrażać drzewostanom,
- monitorowanie stanu wód powierzchniowych poprzez odczyty limnigrafów, oraz połowy kontrolne dla określenia stanu i struktury populacji ryb w jeziorach i rzekach Parku.

(dowód: akta kontroli str. 171-173, 202-203)

Zadania ochronne nie były powiązane z innymi programami. Okresowe raportowanie z wykonania zadań ochronnych i uzyskanych efektów odbywało się poprzez składanie do Ministerstwa Środowiska corocznych zestawień zbiorczych wykonanych zadań rzeczowych, planowanych na poszczególne lata w zadaniach ochronnych. Nie sporządzano dodatkowo miesięcznych planów pracy dotyczących zadań ochronnych, gdyż – zdaniem dyrektora Parku - zgodnie z zapisami zadań ochronnych oraz uwzględniając cykl realizacji działań, nie zachodzi potrzeba sporządzania dodatkowych, miesięcznych planów. W praktyce w Parku odbywają się comiesięczne narady robocze, tzw. sesje służb terenowych, pracowników merytorycznych z poszczególnych działów i kierownictwa Parku. Na comiesięcznych spotkaniach sprawozdawane są informacje dotyczące wykonywanych prac, a także planów wykonywanych zadań ochronnych na najbliższy miesiąc.

(dowód: akta kontroli str. 524-536, 734)

W zadaniach określono limity odłowu zwierzyny. Na 2010 r. zaplanowano regulację liczebności (redukcja) jeleniowatych i dzików - ze względu na szkody powodowane w ekosystemach leśnych i nieleśnych (jeleń – 100 szt., sarna – 50 szt., dzik – 90 szt.) oraz połowy regulacyjne ryb karpiowatych nie mniej jak 4.700 kg, węgorza do 50 kg, okonia do 350 kg, szczupaka do 100 kg. Odłowy te były przewidziane dla jezior Ostrowieckie i Sitno. Na lata 2011-2012 zaplanowano redukcję jeleniowatych i dzików (jeleń - do 180 szt., sarna – do 100 szt., dzik – do 180 szt.) oraz połowy regulacyjne ryb w jeziorze Ostrowieckim i Sitno (karpiowate – nie mniej niż 9.400 kg., węgorza – do 100 kg., okonia – do 700 kg.,

szczupaka – do 200 kg). Limity na pozyskanie drewna wprowadzone w zadaniach dotyczyły obszaru na jakim prowadzona będzie regulacja składu gatunkowego oraz zagęszczenia drzew. W 2010 r. był to obszar 347,96 ha oraz 3,31 ha jako przebudowa drzewostanów sosnowych. W latach 2011-2012 zaplanowano na obszarze 282,64 ha regulację składu gatunkowego, zagęszczenia drzew oraz stabilizacji drzewostanu; na obszarze 176,85 ha zaplanowano cięcia pielęgnacyjne drzewostanów. W zadaniach nie określono limitów ilościowych pozyskiwanego drewna. Zadania ochronne dla Parku w kontrolowanych latach, zgodnie z art. 22 ust 3 pkt 2 uoop, uwzględniały opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów, z podaniem rodzaju, rozmiaru i lokalizacji zadań. Park określił w nich rodzaj zadań, np. przebudowa drzewostanu, regulacja składu gatunkowego. Były to zabiegi o charakterze ochronnym, realizowane wg potrzeb przyrodniczych, a pozyskane drewno było aspektem dodatkowym. (dowód: akta kontroli str. 172-173, 176, 203-205, 208)

W badanym okresie dyrektor Parku uzgodnił 2 projekty planów urządzania lasu (PUL) w części dotyczącej otuliny. Nie było uzgodnień projektów uproszczonych PUL dla lasów prywatnych.

Zapobieganie introdukcji, eliminacji, powstrzymywania rozprzestrzeniania oraz kontroli liczebności gatunków obcych, w szczególności tych, które najbardziej zagrażają rodzimym zasobom różnorodności biologicznej, zostało wprowadzone w Programie Life+Nature&Biodiversity. W dniu 9.06.2011 r. Dyrektor Parku zawarł umowę partnerską z Instytutem Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk (nr LIFE/2/2011), która dotyczyła realizacji projektu LIFE+ nr LIFE09NAT/PL/000263 „Ochrona ptaków wodnych i błotnych w pięciu parkach narodowych – odtwarzanie siedlisk i ograniczanie wpływu inwazyjnych gatunków” poprzez redukcję ich liczebności (norka amerykańska, szop pracz).

(dowód: akta kontroli str. 309-311, 653-663)

2.5. Prowadzenie działań na terenie Parku.

Ogłędziny 9 miejsc związanych z oznakowaniem Parku, przeprowadzone 17.05.2013 r. wykazały, że teren Parku (w tych miejscach) był oznakowany zgodnie z obowiązującymi przepisami, tj. z rozporządzeniem MŚ z dnia 10 grudnia 2004 r. w sprawie wzorów tablic¹⁵, określonymi w art. 115 uoop.

(dowód: akta kontroli str. 560-563)

Na terenie Parku wydzielone były strefy ochrony ścisłej stanowiącej 5% powierzchni Parku, ochrony czynnej (90%) oraz ochrony krajobrazowej - 5% ogólnej powierzchni Parku.

(dowód: akta kontroli str. 466)

Miejsca udostępniane w celach naukowych, turystycznych i edukacyjnych były ściśle wyznaczone. Lokalizacja tych miejsc została opisana i przedstawiona w zadaniach ochronnych na poszczególne lata badanego okresu.

(dowód: akta kontroli str. 185-190, 219-224)

Na terenie Parku w badanym okresie nie było wyznaczonych miejsc prowadzenia działalności gospodarczej.

(dowód: akta kontroli str. 706)

Wokół Parku wyznaczona była otulina. Ograniczenia dla zagospodarowania terenów sąsiednich nie wynikały z zadań ochronnych realizowanych przez Park, lecz wynikały z położenia otuliny w obszarach Natura 2000. Nad obszarem otuliny, nadzór sprawowali właściwe RDOŚ.

(dowód: akta kontroli str. 707)

Służby Parku nie prowadziły kontroli przestrzegania warunków prowadzenia działalności gospodarczej w otulinie. W badanym okresie Służby Parku przeprowadziły łącznie 3 kontrole (po 1 w każdym roku) wszystkich wydzierżawionych przez Park terenów, związanych z prowadzeniem działalności rolniczej, w wyniku których stwierdzono, że wykorzystanie rolnicze gruntów było zgodne z umowami zawartymi z dzierżawcami.

Obszar Parku w kontrolowanym okresie był patrolowany także przez Straż Parku. Średnia liczba patroli wynosiła 26 w ciągu miesiąca (319 w ciągu roku). Straż Parku nie odnotowała złamania zakazu prowadzenia działalności gospodarczej na terenie Parku.

(dowód: akta kontroli str. 335-352, 469)

¹⁵ Dz.U. Nr 268, poz. 2665.

W celu ograniczenia negatywnych skutków zagrożeń wewnętrznych istniejących podjęto działania polegające m.in. na:

- przebudowach drzewostanów na obszarze 347,96 ha w 2010 r. Dyrektor Parku zlecał pozyskiwanie drewna na tym obszarze firmom, wyłonionym w drodze przetargu zewnętrznego (ZUL). Wykonanie zleconych prac potwierdzone zostało protokołami odbioru. W latach 2011-2012 dyrektor Parku zlecał przywrócenie na ww. obszarze naturalnej zmienności ekosystemów leśnych, poprzez wykonanie m.in. nowych nasadzeń, ich pielęgnację i grodzenie siatką.
- zarybianiu narybkiem szczupaka, pstrąga potokowego, lipienia i brzany w 2011 i 2012 r. Narybek ww. ryb został zakupiony w takiej samej ilości w ww. latach, tj. po 350.000 szt. szczupaka, 6.500 pstrąga potokowego, 15.000 lipienia i 4.000 brzany. Materiał został wykorzystany do zarybiania rzek i jezior Parku,
- zarybianiu narybkiem i smoltami łososia w ilości 65.000 szt. w 2010 r. oraz 50.000 szt. w 2011 r. i 25.000 szt. w 2012 r.

(dowód: akta kontroli str. 364-406)

W celu ograniczenia negatywnych skutków pozostałych zagrożeń (wewnętrznych potencjalnych i zewnętrznych istniejących) podjęto działania polegające m.in. na:

- zakładaniu pułapek feromonowych na owady: brudnica mniszka, cetyniec większy, drwalnik paskowany, strzygonia choinówka. Park w badanym okresie sporządzał wykazy odłowionych owadów, np. w 2011 r. odłowiono 1.929 szt. cetyńca większego,
- wykładaniu szczepionki z powietrza przeciwko wściekliznie lisów dziko żyjących. Dyrektor Parku w każdym z badanych lat wyrażał zgodę na zrzut takiej szczepionki poprzez zgodę na wlot w przestrzeń powietrzną Parku dla Aeroklubu Ziemi Lubuskiej k/Zielonej Góry.

(dowód: akta kontroli str. 407-425)

Zagrożenia zewnętrzne istniejące, w tym m.in. konflikt pomiędzy udostępnianiem Parku a ochroną przyrody eliminowano poprzez prowadzenie działalności edukacyjnej i montaż tablic informacyjnych poza granicami Parku. W 2012 r. rozpoczęto ustalenia związane z montażem tablicy typu E22c na znaku wjazdowym do Drawna.

Gospodarka leśna.

Na terenie Parku prowadzona była gospodarka leśna. Pozyskanie drewna w kolejnych latach kontrolowanego okresu wynosiło odpowiednio: 1,34, 1,09 i 0,65 m³/ha. W zadaniach nie określono limitów pozyskiwanego drewna. Nie dokonywano kontroli realizacji PUL lub uproszczonych PUL na gruntach prywatnych i w otulinie. Jak wyjaśnił dyrektor Parku, nie było takich przypadków, a grunty prywatne stanowiły niespełna 1% Parku i nie były to grunty zalesione oraz nie było podstaw do kontroli w tym zakresie terenów otuliny.

(dowód: akta kontroli str. 467, 706)

Gospodarka łowiecka i rybacka.

W Parku dozwolone były odłowy i odstrzały redukcyjne zwierząt. W latach 2010 - 2012 dyrektor Parku wydał łącznie 427 upoważnień do odstrzału zwierzyny, z tego 176 dla pracowników Parku oraz 251 dla osób obcych, współpracujących z Parkiem.

Park prowadził odłowy ryb we własnym zakresie. W kontrolowanych latach odłowiono: w 2010 r. - 5.589,7 kg ryb (m.in. okoń, leszcz, płoć, lin, karp, wzdreğa), w 2011 r. - 4.382,9 kg ryb (m.in. szczupak, okoń, płoć, wzdreğa, kleń), w 2012 r. - 6.326,5 kg ryb (m.in. płoć, karp, okoń, leszcz). Park ze sprzedaży ryb uzyskiwał przychody: w 2010 r. w kwocie 8.857,96 zł, w 2011 r. - 6.665,32 zł, w 2012 r. - 8.507,76 zł. Odłów odpowiadał limitom określonym w zadaniach.

MŚ rozporządzeniem z dnia 2 listopada 2004 r.¹⁶ ustanowił strefę ochrony zwierząt łownych w otulinie Parku. Park posiadał program ochrony zwierząt łownych w tej strefie. Regulację stanu liczebności zwierząt uzależniono od wzrastających szkód w uprawach rolnych, leśnych i przekroczenia dopuszczalnego zagęszczenia w parku, zachwianej struktury płci na korzyść samic, zachwianego układu wieku samców oraz zachwianej struktury płci na korzyść samców. Regulację liczebności uzależniono także od przekroczenia populacji tych zwierząt w stosunku

¹⁶ w sprawie ustanowienia strefy ochronnej zwierząt łownych w otulinie Drawieńskiego Parku Narodowego (Dz.U. Nr 243 poz. 2439).

do stanu z inwentaryzacji - minus stan docelowy (np. przyjęto odstrzał jeleni w przypadku przekroczenia 30% stanu wiosennego minus stan docelowy).

Dane o liczebności i strukturze populacji zwierząt łownych w 2000 r. oraz w 2010 r., 2011 r. i 2012 r. przedstawiały się odpowiednio: jeleni – 416, 763, 667, 683; sarna – 298, 435, 529, 410; dzik – 238, 715, 511, 635; daniel tylko w 2010 r. – 4 osobniki; lis w 2011 r. - 104 szt., w 2012 r. - 33 szt.; zając w 2011 r. 78 osobników, w 2012 r. – 40 szt.

W 2010 r. w Parku dokonano redukcji liczebności zwierząt łownych o 130 sztuk (59 jeleni, 18 saren, 50 dzików, 3 lisy). W 2011 r. redukcja objęła 85 sztuk (32 jelenie, 11 saren, 36 dzików, 6 lisów). W 2012 zredukowano łącznie 126 sztuk zwierzyny łownej (51 jeleni, 8 saren, 60 dzików, 7 lisów).

(dowód: akta kontroli str. 460-464, 482, 485-511, 753, 756)

Realizacja zabiegów ochronnych

W zadaniach na 2010 r. zaplanowano i zrealizowano:

- zabezpieczanie upraw leśnych środkami zapachowymi (repelentami) przed jeleniowatymi na obszarze 94,59 ha. Dyrektor Parku zlecił ZUL (wyłonionemu w drodze przetargu) wykonanie smarowania repelentami. Odbiór prac związanych z zabezpieczeniem upraw leśnych przed jeleniowatymi został potwierdzony protokołami odbioru. Zastosowano środek o nazwie WAM EXTRA PA. Środek ten nie był zabroniony do stosowania w otulinach parków i strefach uzdrowisk. Na stosowanie tego środka wydane było zezwolenie MRiRW Nr R-18/2006 z dnia 19.06.2006 r. zmienione decyzją MRiRW nr R-111/2010d z dnia 22.04.2010 r. i decyzją MRiRW nr R- 217 /2010d z dnia 14.07.2011 r. W badanych latach w zadaniach ochronnych MŚ zezwolił na stosowanie repelentów;
- kontrolne poszukiwanie owadów w ściółce – 229 prób w obwodach ochronnych: Sitno, Pustelnia, Knieja, Dębina, Ostrowiec, Kamienna. Dyrektor Parku zlecił ZUL (wyłonionym w drodze przetargu) wykonanie jesienno- zimowego poszukiwania owadów w ściółce pod okapem drzewostanu. Łącznie w 2010 r. wykonano 207 takich prób. Prace związanych z wykonaniem prób zostały potwierdzone protokołami odbioru. Dyrektor Parku wyjaśnił, że zasadniczy monitoring owadów obejmował 195 powierzchni. W 2010 r. uwzględniając zwiększone zagrożenie od owadów, zaplanowano w zadaniach ochronnych 229 powierzchni drzewostanu. Po wykonaniu dodatkowych 12 powierzchni (w stosunku do 195 zasadniczych), stwierdzono, że nie zachodzi potrzeba realizacji kolejnych 22 prób;
- konserwacja tablic dydaktycznych poza ścieżkami w obwodach ochronnych Sitno, Pustelnia, Knieja, Dębina, Ostrowiec, Kamienna. Dyrektor Parku w dniu 23.11.2011 r. zawarł umowę na konserwację 10 drewnianych tablic edukacyjnych poza szlakami. Wykonanie zadania zostało potwierdzone protokołarnie przez komisję Parku.

(dowód: akta kontroli str. 426-441, 544-549, 706)

W zadaniach na lata 2011-2012 zaplanowano i zrealizowano:

- montaż skal wodowskazowych – 5 szt. na Głodnych Jeziorach został potwierdzony protokołem odbioru prac przez przedstawicieli Parku i wykonawcy;
- ochrona upraw leśnych poprzez pakułowanie drzewek w celu ochrony przed zgryzaniem przez jeleniowate na obszarze 122,80 ha. Dyrektor Parku zlecił wykonanie tych prac ZUL w drodze przetargu. Wykonanie zostało potwierdzone protokołami odbioru;
- zarybianie narybkiem szczupaka w ilości 700.000 szt. – jezior: Jamno, Ostrowieckie, Płociczno i Sitno. Zakup i zarybienie w ilości po 350.000 szt. narybka szczupaka w każdym z ww. lat zostały potwierdzone rachunkiem zakupu oraz protokołem zarybienia;
- pozyskanie tarlaków/selektów pstrąga potokowego w celu uzupełnienia stada tarłowego – do 50 szt. na rzece Drawie i Płocicznej. W ww. latach nie pozyskiwano tych ryb.

(dowód: akta kontroli str. 397-406, 442-459, 550, 706)

W wyniku oględzin przeprowadzonych 17.05.2013 r. sprawdzono wykonanie 3 zadań ochronnych wykonanych w 2012 r.:

1. Zabezpieczenie repelentami przed presją zwierzyny – stwierdzono wykonanie na areale ok. 1 ha zgodnie z zadaniami ochronnymi.
2. Kopce dla płazów – na podstawie 2 kopców stwierdzono wykonanie zgodnie z zadaniami ochronnymi (w kontrolowanych w Parku latach wykonano 50 kopców dla płazów, co zostało potwierdzone protokołem odbioru zatwierdzonym przez dyrektora

Parku. W zadaniach na 2011-2012 określono ochronę płazów poprzez m.in. budowę kopców do zimowania, nie wskazując ich liczby).

3. Zabezpieczenie dębów przed presją zwierzyny poprzez pakulowanie – stwierdzono wykonanie na obszarze 0,5 ha, zgodnie z zadaniami ochronnymi.

(dowód: akta kontroli str. 213, 229, 556-559, 729-732)

Na terenie Parku w badanych latach nie prowadzono upraw lub hodowli gatunków ginących lub zagrożonych. Liczbę korzystnych mikrosiedlisk, w szczególności dla gatunków zagrożonych wyginięciem lub rzadko występujących, zwiększano poprzez:

- ochronę stanowiska na torfowisku (Lipiennik Loesela) – usuwanie odrośli olszowych oraz roślinności zielnej z otoczenia lipiennika oraz zachowanie uwodnienia (udrożnienie przepływu wody przez wąski przesmyk wraz z montażem zastawki i montaż wodowskazu),
- wprowadzenie zakaz stosowania detergentów na miejscach biwakowania dla ochrony wód przed zanieczyszczeniami i eutrofizacją - dla łososia (*Salmo salar*),
- wykonywanie badań monitoringowych rosniczki okrągłolistnej (*Drosera rotundifolia*) pod kątem zachowania siedlisk. Uznano, że perspektywy zachowania siedlisk były dobre – gatunek wykazywany w zdjęciach fytosocjologicznych,
- w pozostałych przypadkach gatunków zagrożonych wyginięciem zachowanie korzystnych mikrosiedlisk polegało na zachowaniu biotopu. W odniesieniu do tych gatunków Park, zgodnie z zaleceniami projektu Planu Ochrony z 2000 r., nie prowadził ochrony czynnej.

W celu niedopuszczenia do inwazji gatunków obcych, podejmowano działania polegające na odławianiu osobników tych gatunków - poprzez montaż pułapek (norka amerykańska, jenot) oraz zabezpieczaniu budek lęgowych gągoła i tracza nurogęsi - poprzez montaż na obwodzie drzewa specjalnych zabezpieczeń (kolce).

(dowód: akta kontroli str. 597)

2.6. Monitoring.

Monitoring przyrody na terenie Parku prowadzony był od 1990 r., tj. od powstania Parku.

W kontrolowanym okresie Park prowadził monitoring:

- zimorodka (*Alcedo atthis*) - obrączkowanie i monitoring ich migracji,
- wilka (*Canis lupus*) – tropienie wilka po śniegu w celu oszacowania jego liczebności, poznania zachowań i preferencji żywieniowych na terenie Parku, a także umożliwienia pozostania wilkom na stałe (liczebność podana została w punkcie 2.7 nin. wystąpienia),
- płazów - monitoring i ochrona czynna płazów występujących na terenie Parku w latach 2011-2012,
- nietoperzy – w styczniu 2013 r. przeprowadzono inwentaryzację w 10 obiektach na terenie Parku,
- żurawia – status lęgowy, rozmieszczenie, szacowanie liczebności par,
- sowy – szacunkowa liczebność, rozmieszczenie, obecność,
- wodnych ptaków zimujących „blaszkodziobych” – różnorodność gatunkowa, liczebność i płeć,
- bobra europejskiego – zasiedlenie rzek i jezior, rodzaje stanowiska: żeremia, nory, rozmieszczenie.

W 2012 r. prowadzony był monitoring torfowisk – torfowiska wysokie żywe, torfowiska wysokie zdegradowane, torfowiska przejściowe i trzęsawiska, torfowiska nakredowe, torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk, suche wrzosowiska. Monitoring tych siedlisk przyrodniczych obejmował m.in. stan ich ochrony, gatunki charakterystyczne, pokrycie i struktura gatunkowa, obce gatunki inwazyjne, gatunki ekspansywne. W 2012 r. monitoringiem objęto także zalotkę większą – stan ochrony gatunku na stanowisku, oddziaływanie, zagrożenia oraz wydry – rozmieszczenie populacji, skład pokarmowy, szacunkowa liczebność. Monitorowano także m.in. gatunki: inwazyjne (norka amerykańska), owadów pożytecznych, ptaków szponiastych,

(dowód: akta kontroli str. 539-543, 595-596)

W kontrolowanych latach Park prowadził corocznie monitoring populacji i siedlisk 2 gatunków krytycznie zagrożonych: łososia oraz lipiennika. W pozostałych przypadkach gatunków krytycznie zagrożonych monitoring nie był systemowo prowadzony (łątki,

rosiczka długolistna, fiołek torfowy oraz dla gatunków zwierząt zagrożonych (szczepu wielka, skójką gruboskorupowa, iglica, troć jeziorowa).

Efekty podejmowanych działań ochronnych były monitorowane poprzez kontrolę zasiedlenia budołek lęgowych dla zadania ochronnego (zwiększenia liczby budołek lęgowych), a połowy ryb - w celu kontroli stanu ich populacji dla działań związanych z połowami i zarybianiem.

(dowód: akta kontroli str.175-177, 179, 206-211)

Park prowadził ewidencję i monitoring obcych gatunków w systemie LIFE+ oraz karty obserwacji przyrodniczych, w których monitorowano źródła i drogi ekspansji oraz wpływ na rodzime gatunki i ekosystemy.

(dowód: akta kontroli str. 607-616, 631-636)

W związku z wynikami monitoringu nie korygowano zadań ochronnych w latach 2010-2012. Dyrektor Parku wyjaśnił, że w działaniach przyrodniczych, głównym wyznacznikiem czasowym prowadzenia zabiegów ochronnych był cykl roczny. Wyniki pozyskane z wykonywanych badań mogą być wdrażane zazwyczaj najwcześniej w kolejnym cyklu rocznym. W badanym okresie funkcjonowały trzy rozporządzenia MŚ w sprawie zadań ochronnych dla Parku. Stąd postulaty o wdrożenie wyników badań mogły służyć przy konstruowaniu zadań ochronnych na kolejne lata. Wyniki monitoringu były publikowane na stronach internetowych Parku oraz w lokalnej prasie: „Ziemia Drawieńska”, „Echa z nad Drawy i Gwdy” i w postaci folderów.

(dowód: akta kontroli str. 539-543, 734)

2.7. Efekty zabiegów ochronnych.

Park nie posiadał danych dotyczących liczebności populacji dla gatunków ginących. Oszacowanie liczebności niektórych gatunków było niemożliwe. Park dysponował danymi o liczebności stanowisk w 2000 r.:

- 1) Łątko – 1 stanowisko niepotwierdzone, w latach 2010-2011 nie weryfikowano, w 2012 r. - 1 stanowisko niepotwierdzone,
- 2) Łosoś – 2 stanowiska, w latach 2010-2012 potwierdzono obecność łososa na 2 stanowiskach,
- 3) Lipiennik Loesela – 1 stanowisko, w latach 2010-2012 potwierdzono obecność tego gatunku na 1 stanowisku,
- 4) Rosiczka długolistna – 2 stanowiska, w 2010 i 2011 r. nie weryfikowano obecności tego gatunku na terenie Parku, w 2012 r. rozpoczęto prace weryfikacyjne do planu ochrony,
- 5) Fiołek torfowy – 1 stanowisko, w 2010 r. i 2011 r. nie weryfikowano, w 2012 r. rozpoczęto prace weryfikacyjne do planu ochrony.

(dowód: akta kontroli str. 594-601)

Ogólna liczba roślin i zwierząt była weryfikowana ze względu na prace związane z wykonywaniem projektu planu ochrony dla Parku w 2012 r. Liczba gatunków wynosiła w 2000 r. - 2.266, z tego roślin - 1.124, grzybów - 192, porostów - 210, zwierząt – 740. W 2010 i 2011 r. brak było danych o liczebności ww. organizmów.

Wartość stosowanych wskaźników stanu bioróżnorodności:

- liczba zbiorowisk roślinnych w 2000 r. – 224, w 2010 r. nie weryfikowano, w 2011 r. i 2012 r. rozpoczęto prace związane z planem ochrony,
- obecność dużych drapieżników – obecność wilka w 2000 r. nie stwierdzono obecności wilka, w latach 2010-2012 potwierdzono obecność watach (1-2),
- obecność bielika – w 2000 r. oraz w latach 2010-2012 potwierdzono obecność bielika na terenie Parku,
- obecność gatunków wskaźnikowych – porostów oraz *Hildenbrandia rivularis* w 2000 r. oraz w latach 2010-2012 potwierdzono obecność tych gatunków na terenie Parku.

(dowód: akta kontroli str. 597-599)

Pokrycie Parku drzewostanem przedstawiało się następująco: powierzchnia leśna 9.457 ha w 2000 r., 9.514,36 ha w latach 2010-2012, powierzchnia zalesiona 9.163 ha w 2000 r., 9.285,01 ha w latach 2010-2012.

(dowód: akta kontroli str. 602)

Wielkość populacji poszczególnych gatunków zwierząt łownych: w 2000 r. - jeleni 416, sarna - 298, dzik - 238; w 2010 r. - odpowiednio: 763, 435, 715 (daniel 4); w 2011 r. - 667, 529, 511 (lis 104, zając 78); w 2012 r. - 683, 410, 635 (lis - 33, zając - 40). W odniesieniu do 2000 r. nastąpił wzrost liczebności wszystkich zwierząt łownych w badanym okresie.

(dowód: akta kontroli str. 665)

Liczebność populacji gatunków obcych mogących zagrażać gatunkom rodzimym:

Jenot – w 2000 r. notowano 11-12 par jenotów, szop pracz – w 2000 r. nie stwierdzono w Parku szopa. Pierwsze zaobserwowane szopy w Parku pochodziły z 2006 r., norka amerykańska – w 2000 r. stwierdzono obecność norki na 4 stanowiskach. Liczebność populacji ww. gatunków była obecnie weryfikowana w związku z pracami nad projektem planu ochrony. Brak było danych o wielkości populacji tych gatunków w badanym okresie.

(dowód: akta kontroli str. 598-599)

W kontrolowanym okresie reintrodukowano 1 gatunek, tj. łosia atlantyckiego (*Salmo salar*). W latach 2010 – 2012 zarybiono tym gatunkiem rzekę Płoczną (110.000 szt. narybku letniego) oraz 30.000 szt. smoltami łosia rzekę Drawę. W latach 2010-2012 stworzono 15 mikrosiedlisk, m.in. zwiększono o 200 szt. ilość miejsc do rozrodu gągoła i tracza nurogęsi poprzez zabezpieczenie drzew dziuplastych i istniejących budek lęgowych przed drapieżnictwem zwierząt lądowych (pokryto 3.000 mb. obwodu drzew kołnierkami ochronnymi); pozostawiano w drzewostanie drzewa obumarłe i zamierające, zwiększając ilość martwego drewna w ekosystemie oraz drzewa dogodne do potencjalnego rozwoju dziupli dla grzybów, mszaków, roślin naczyniowych, zwierząt kręgowych, zwierząt bezkręgowych.

Objęto ochroną poprzez zachowanie półnaturalnych ekosystemów (łąki) i zapobieganie sukcesji dla storczyka Fuscha – 1 obiekt, storczyka Brauna – 1 obiekt, storczyka plamistego – 1 obiekt, storczyka krwistego – 12 obiektów, storczyka szerokolistnego – 4 obiekty, kruszczyka błotnego – 2 obiekty, nasieźrzala pospolitego – 21 obiektów, goździka pysznego – 2 obiekty, kszycy – 3 obiekty, derkacza – 3 obiekty, czajki – 1 obiekt.

(dowód: akta kontroli str. 599-601)

Dyrektor Parku wyjaśnił że, istnieją przesłanki dla powiększenia Parku. Od kilku lat Park prowadzi działania ukierunkowane na powiększenie Parku o tereny graniczne, cenne przyrodniczo. W 2013 r. Park podjął działania zmierzające do przejęcia ponad 70 ha z zasobów ANR graniczących z Parkiem, cennych przyrodniczo, które znajdują się w Strefie ochronnej zwierząt łownych. Pozwoli to na eliminację możliwości prowadzenia intensywnej gospodarki rolnej na rzecz działań ochronnych zmierzających do poprawy warunków bytowania zwierząt. Analizując potrzeby przyrodnicze, wg dyrektora, dalsze działania Parku w celu powiększenia jego obszaru będą prowadzone z zachowaniem dotychczasowych reguł.

(dowód: akta kontroli str. 708)

2.8. Badania naukowe i edukacja.

Służba Parku w badanych latach nie prowadziła badań naukowych, pozwalających na określenie liczebności stanowisk niektórych zagrożonych gatunków roślin: rosiczka długolistna, fiołek torfowy oraz krytycznie zagrożonych gatunków zwierząt: Iglica, łątka. Brak było badań pozwalających na określenie liczby gatunków roślin i zwierząt w Parku oraz określenia wartości niektórych wskaźników bioróżnorodności takich jak liczba zbiorowisk roślinnych.

(dowód: akta kontroli str. 598-599)

Natomiast w kontrolowanym okresie na terenie Parku prowadzone były badania naukowe ukierunkowane na ochronę obszarów, ochronę zagrożonych gatunków i siedlisk m.in.:

- porównanie metod zwalczania gatunków inwazyjnych roślin, w szczególności na obszarach chronionych, realizowane przez Wydział Biologii i Ochrony Środowiska Uniwersytetu Śląskiego,
- zmienność stechiometrii pierwiastków w mchu (*Pleurozium schreberi*) w warunkach zróżnicowanej presji antropogenicznej realizowane przez Zakład Ekologii PAN, Instytut Botaniki im. W. Szafera,
- określenie stopnia objedzenia (redukcji) liści dębu w wybranych drzewostanach Parku przez owady foliofagiczne realizowane przez Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu Katedra Entomologii Leśnej,

- monitoring siedlisk przyrodniczych 3160-Naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne, 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników na wybranych stanowiskach Parku realizowane przez UAM Poznań Wydział Biologii Instytut Biologii Środowiska Zakład Ochrony Wód, przy współudziale koordynatora z Parku,
- badania ichtiofauny w latach 2010-2012 dla potrzeb oceny stanu ekologicznego wód realizowany przez Zakład Zoologii Ogólnej Uniwersytetu Szczecińskiego, przy współudziale koordynatora z Parku,
- charakterystyka hydrobiologiczna wybranych jezior Parku, realizowana przez Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie, przy współudziale koordynatora z Parku,
- zawartość fosforanów, azotanów i biologiczne zapotrzebowanie na tlen w rzekach: Drawa i Płociczna w latach 2002-2010, realizowane przez Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie, Wydział Technologii i Inżynierii Chemicznej przy współudziale pracownika Parku,
- gruby rumosz drzewny jako siedlisko bezkręgowców i jego rola w kształtowaniu bioróżnorodności w rzekach nizinnych – IGB Berlin Leibnitz Instytut oraz UMK Toruń, przy współudziale koordynatora z Parku,
- wpływ turystyki kajakowej na środowisko Przyrodnicze Parku, realizowane przez UAM w Poznaniu, Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych, przy współudziale koordynatora z Parku,
- użytkowanie drzewostanów, a wartości progowe martwego drewna w lesie – rola w funkcjonowaniu i bioróżnorodności ekosystemu leśnego, realizowany przez Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Katedra Entomologii Leśnej, przy współudziale koordynatora z Parku,
- strefa ekotonowa w naturalnych jeziorach przepływowych jako unikalne siedlisko dla bezkręgowców – IGB Berlin, UMK Toruń, przy współudziale koordynatora z Parku.

Park w kontrolowanych latach wykorzystywał wyniki badań dla ochrony Parku w celach:

- wykonania dydaktycznej ścieżki geomorfologicznej w Parku,
- podjęcia szczegółowego monitoringu zimorodka,
- podjęcia działań monitoringowych wilka,
- podpisania porozumienia z RDOŚ Szczecin w zakresie ochrony populacji wilka,
- podjęcia wspólnie z Zakładem Ochrony Lasu w Szczecinku kontroli zagrożeń drzewostanów dębowych,
- bieżącej działalności Parku wykorzystywano m.in. informacje dotyczące bazy usług turystycznych.

Wszystkie wyniki badań dostępne były w zbiorach bibliotecznych Parku oraz wykorzystywane w pracach na wykonywanym planem ochrony Parku.

(dowód: akta kontroli str. 359-362, 512-523, 724-725)

W latach 2010-2012 wydano 17 broszur dotyczących ochrony przyrody Parku. W tym okresie realizowane były programy edukacyjne:

- „Ekologia” – realizowany stale w oparciu m.in. o tematy – formy ochrony przyrody w Polsce, zwierzęta, rośliny i grzyby Puszczy Drawskiej, eutrofizacja wód,
- „Przedszkolak” – realizowany od 2008 r. dla grup przedszkolnych Przedszkola Miejskiego w Drawnie,
- „Festiwal Drawy” – zrealizowany w 2010 r. objął m.in. tematy związane z ochroną dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego,
- „...swego nie znacie” realizowany od 2012 r. dla różnych grup wiekowych w formie prelekcji w Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Drawnie. Wśród tematów m.in. ochrona przyrody w kontekście restytucji i reintrodukcji gatunków, problemy eutrofizacji – skutki procesu eutrofizacji dla bioróżnorodności Parku.

Na terenie Parku było 6 ścieżek dydaktycznych o łącznej długości 29 km. W trakcie oględzin 17.05.2013 r. ścieżki dydaktycznej „Drawnik” stwierdzono, że tablice przy ścieżce zawierały informacje o gatunkach i siedliskach występujących w Parku. Ścieżka była w dobrym stanie, oznakowana z umieszczonymi przy ścieżce tablicami informacyjnymi.

Na terenie Parku znajdowały się następujące elementy bazy dydaktycznej:

- sala edukacyjna przy dyrekcji Parku w Drawnie (sala do prelekcji, laboratorium przyrodnicze, sala ekspozycyjna)
- ścieżki dydaktyczne (6 ścieżek dydaktycznych wyposażonych w 71 tablic edukacyjnych),
- geologiczna powierzchnia edukacyjna na miejscu biwakowym „Drawnik”, poświęcona petrografii i paleontologii Puszczy Drawskiej,
- punkt Informacji w Glusku przystosowany do prowadzenia zajęć i wygłaszania prelekcji,
- terenowa Stacja Badawcza w Ostrowcu (2 laboratoria, sala wykładowa),
- budynek Drawnik, przystosowany do wygłaszania prelekcji.

Liczba zajęć dydaktycznych w badanych latach: w 2010 r. - 37, w 2011 r. - 33, w 2012 r. - 48, w których wzięło udział odpowiednio: 1162, 3028 i 2589 uczestników. Pracownicy Parku w 2011 r. uczestniczyli w Dniach Ziemi na Polach Mokotowskich w Warszawie. W imprezie wzięło udział kilka tysięcy osób. W Parku nie było muzeum przyrodniczego.

(dowód: akta kontroli str. 470-478, 551-555, 725)

2.9. Sporządzanie sprawozdań.

Dyrektor Parku w badanym okresie sporządzał coroczne sprawozdania z działalności Parku oraz przekazywał je w terminach uzgodnionych z MŚ. Sprawozdanie z wykonania zadań w 2010 r. przekazał 5 stycznia 2011 r., z wykonania zadań w 2011 r. - 29 sierpnia 2012 r., oraz 8 kwietnia 2013 r. z wykonania zadań w 2012 r.

Wykonane zadania ochronne w 2010 r. wykazane w sprawozdaniu były zgodne z planowanymi na ten rok. W ramach ochrony lasu wykazano m.in.: liczbę prób poszukiwania owadów w ściółce (207 prób); liczbę założonych pułapek feromonowych (360 szt.); zabezpieczenie upraw i młodników przed zwierzyną (160 ha); ochronę upraw leśnych przed gryzoniami (14 ha) i rozgradzanie upraw (89 ha); w ramach ochrony ekosystemów nieleśnych wykazano koszenie, usuwanie biomasy i odkrzaczanie na powierzchni 82 ha oraz użytkowanie rolnicze powierzchni 139 ha. Wykazano także redukcję zwierzyny (jeleni 59 szt., saren 18 szt., dzików 50 szt.) oraz obcych gatunków inwazyjnych: norki 17 szt. i jenoty 2 szt., w ramach ekosystemów wodnych wykazano wykonanie zarybiania w ilości 1,52 t narybku oraz odłowy w ilości 5,6 t ryb. W sprawozdaniach przekazanych do MŚ za 2011 i 2012 r. wykazano wykonanie wszystkich zadań ochronnych planowanych w danym roku. Park w badanych latach przesłał do GUS następujące sprawozdania: PNT – 01 – sprawozdanie o działalności badawczej i rozwojowej za 2010 r., L-01 – zasoby leśne za 2010, 2011 i 2012 r., OS-7 ochrona przyrody, krajobrazu i różnorodności za 2010, 2011 i 2012 r. Dane zawarte w sprawozdaniach do GUS za badany okres były analogiczne do danych zawartych w sprawozdaniach do MŚ. (dowód: akta kontroli str. 483, 524-536, 575, 757-787)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności Parku w zakresie opisanym w pkt 2. nie stwierdzono nieprawidłowości

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1. W latach objętych kontrolą w Parku brak było monitoringu populacji i siedlisk gatunków krytycznie zagrożonych: łątki, rosziczki długolistnej, fiołka torfowego.

Dyrektor Parku wyjaśnił, że, aktualnie trwają prace do Planu Ochrony dla Parku, w ramach których prowadzony jest monitoring wskazanych gatunków. Zapisy Planu Ochrony mają wskazać, które elementy przyrody Parku, jak często oraz jakimi metodami powinny podlegać monitoringowi.

2. W zadaniach ochronnych na lata 2010-2012 nie zaplanowano działań ochronnych dla 2 gatunków zwierząt, tj. krytycznie zagrożonego gatunku: łątka (*Coenagrion ornatum*) oraz dla zagrożonego gatunku: szczeżuja wielka (*Anodonta cellensis*).

Dyrektor Parku wyjaśnił, że z uwagi na brak aktualnego Planu Ochrony Parku, prace realizowane były w oparciu o rozporządzenie MŚ w sprawie zadań ochronnych. Zapisy tego dokumentu powstają w oparciu o założenia i materiały do projektu planu ochrony oraz o aktualne potrzeby zgłaszane przez Służbę Parku. Zapisy projektu Planu Ochrony z 2000 r. zalecają „zachowanie” lub „ogólną ochronę biotopu”. W badanym okresie nie było konieczności prowadzenia działań na obszarach zajmowanych przez wskazane gatunki.

(dowód: akta kontroli str. 664, 684)

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działania Parku dla zachowania bioróżnorodności zasobów, tworów i składników przyrody oraz odtworzenia zniekształconych siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin, zwierząt lub grzybów oraz w zakresie edukacji ekologicznej.

3. Gospodarowanie środkami finansowymi.

3.1. Roczny plan finansowy.

Materiały do planu finansowego na 2010 r. Park przekazał MŚ: w maju 2009 r. – materiały do planu finansowania projektów, w sierpniu 2009 r. materiały dot. przychodów i wydatków gospodarstwa pomocniczego oraz dochodów budżetowych, w listopadzie materiały do planu wydatków na wynagrodzenia z pochodnymi. W 2010 r. dokonano 12 zmian planu finansowego.

Materiały do planu finansowego na 2011 r. Park przekazał MŚ: w marcu 2010 r. – materiały dot. finansowania projektów, materiały do projekt planu finansowego gospodarstwa pomocniczego oraz wydatków budżetu państwa na inwestycje, w czerwcu materiały do projektu planu finansowego dochodów budżetowych. Projekt planu finansowego na 2011 r. po uwzględnieniu przyznanych kwot wydatków ujętych w projekcie ustawy budżetowej oraz z rezerwy celowej poz. 57 (wydatki na finansowanie zadań po zlikwidowanym gospodarstwie pomocniczym) został przekazany MŚ dnia 10 stycznia 2011 r. W 2011 r. dokonano 14 zmian planu finansowego (za zgodą MŚ).

Materiały do planu finansowego na 2012 r. Park przekazał MŚ: w marcu 2011 r. – elementy planu finansowego niektórych osób prawnych zaliczanych do sektora finansów publicznych, w kwietniu 2011 r. – współfinansowanie, finansowanie oraz prefinansowanie projektów realizowanych z udziałem Funduszu Spójności, w październiku i grudniu 2011 r. – dotacje z budżetu wg projektu ustawy budżetowej na 2012 r. W 2012 r. dokonano 4 zmiany planu.

Na wszystkie wymagane zmiany Park uzyskał zgodę MŚ. W 2010 r. Dyrektor Parku dysponował upoważnieniami MŚ do dokonywania zmian w planie finansowym. MŚ pismem z 23 lutego 2010 r. (DEbr-018-56/9072/10/as) upoważnił dyrektora Parku do dokonywania w obrębie jednego rozdziału przeniesień wydatków, z wyłączeniem wydatków majątkowych oraz z zachowaniem ograniczeń wynikających z art. 171 ust. 6 i 7 ustawy o finansach publicznych. W zakresie zmian w planie finansowym GP oraz zmian w planie dochodów własnych dyrektor Parku posiadał upoważnienie MŚ z dnia 10 lutego 2009 r. (DEbr-0333-19/2009).

(dowód: akta kontroli str. 586-591, 603-604, 754-756)

3.2. Przychody

Park uzyskiwał przychody:

w 2010 r. – środki budżetowe/dotacje z budżetu w kwocie 2.441 tys. zł, środki z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) - 2.001 tys. zł, wpływy z opłat za wstęp - 273 tys. zł, z działalności edukacyjnej - 1 tys. zł, z wynajmu pomieszczeń - 5 tys. zł, z wynajmu i dzierżawy nieruchomości - 115 tys. zł, ze sprzedaży produktów uzyskiwane w ramach realizacji zadań ochronnych - 2.204 tys. zł, ze sprzedaży materiałów edukacyjnych, informacyjnych i naukowych - 18 tys. zł, inne przychody wyniosły 37 tys. zł. Łączna kwota przychodów wyniosła 7.095 tys. zł, w tym Gospodarstwo Pomocnicze (GP) - 2.598 tys. zł;

w 2011 r. – środki budżetowe/dotacje z budżetu państwa w kwocie 5.359 tys. zł, środki z UE w kwocie 256 tys. zł (POIS, LIFE+). Łączna kwota przychodów wyniosła 5.615 tys. zł.

w 2012 r. - środki budżetowe/dotacje z budżetu państwa w kwocie 3.624 tys. zł, z NFOŚiGW - 1.785 tys. zł, wpływy z opłat za wstęp - 89 tys. zł, z wynajmu pomieszczeń - 19 tys. zł, z wynajmu i dzierżawy nieruchomości - 159 tys. zł, ze sprzedaży produktów uzyskiwane w ramach realizacji zadań ochronnych - 1.719 tys. zł, ze sprzedaży materiałów edukacyjnych, informacyjnych i naukowych - 18 tys. zł, ze sprzedaży składników rzeczowych majątku ruchomego - 4 tys. zł, inne przychody - 708 tys. zł, środki ze źródeł zagranicznych niepodlegające zwrotowi - 178 tys. zł. Łączna kwota przychodów wyniosła 8.303 tys. zł. Przychody umożliwiały realizację zadań ochronnych do wysokości limitu określonego w planie finansowym. Dyrektor Parku Paweł Bilski wyjaśnił, że koszty realizacji zadań ochronnych pokrywane były z przychodów własnych oraz dotacji. Koszty te planowane były w korelacji z przewidywanymi przychodami własnymi oraz możliwościami uzyskania dotacji z instytucji zewnętrznych.

(dowód: akta kontroli str. 573-574, 717)

Dyrektor Parku ustalił opłaty za wstęp do Parku (szlak wodny rzeki Drawy) w wysokości 6 zł/osoba/dzień w 2011 r., oraz za udostępnianie Parku m.in. pobyt na biwaku w kwocie 14 zł/osoba/dzień w okresie od piątku do niedzieli i 7 zł/osoba/dzień w okresie od poniedziałku do czwartku. Wysokość opłat była zgodna z art. 12 uoop. Opłaty za wstęp i udostępnianie dotyczyły obszarów określonych w rozporządzeniu MŚ z dnia 18 maja 2005 r. w sprawie Parków Narodowych lub niektórych ich obszarów, gdzie za wstęp pobiera się opłaty¹⁷.

Dyrektor Parku w badanym okresie nie występował o kredyt na prowadzenie działalności i na inwestycje.

(dowód: akta kontroli str. 570-572)

3.3. Wydatki wg źródeł finansowania.

2010 r. - łączna kwota wydatków wyniosła 7.040 tys. zł, które sfinansowano ze środków pochodzących z budżetu państwa w kwocie 2.441 tys. zł (34,7%), z NFOŚiGW w kwocie 2.001 tys. zł (28,4%), z dochodów własnych w kwocie 2.598 tys. zł (36,9%), w tym z dochodów, o których mowa w art. 8h ust. 1 pkt 1-3, 7 i 14 oraz ust. 2 pkt 7 uoop, tj. m.in. z dochodów pochodzących z dzierżawy gruntów.

2011 r. - łączna kwota wydatków wyniosła 5.615 tys. zł. Sfinansowano je z wpływów pochodzących z budżetu państwa w kwocie 5.359 tys. zł (95,4%) oraz ze środków z UE w kwocie 256 tys. zł (4,6%), w tym z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (POLiŚ) w kwocie 103 tys. zł oraz z Life i Life+ w kwocie 153 tys. zł.

W 2012 r. koszty Parku (państwowej osoby prawnej) wyniosły ogółem 8.658 tys. zł, z czego w ramach dochodów własnych 2.219,2 tys. zł, (26% kosztów ogółem), środków budżetowych 3.624 tys. zł (42%), NFOŚiGW 1.785 tys. zł (20%), LIFE+ 178 tys. zł (2%), funduszu leśnego 76 tys. zł (1%), innych kosztów (amortyzacja) w wysokości 566 tys. zł (7%), zysk Gospodarstwa Pomocniczego - 209,8 tys. zł (2%).

Ewidencja wydatków umożliwiała odniesienie ich do poszczególnych kategorii przychodów.

(dowód: akta kontroli str. 574, 579-581, 716, 709-712)

Wydatki na zadania ochronne w 2010 r. zaspakajane były z przychodów GP oraz NFOŚiGW. Wydatki na wynagrodzenia osobowe i pochodne, sorty mundurowe, zakupy usług medycznych, podróże krajowe pracowników, ubezpieczenie mienia, podatki od nieruchomości w 100% zostały zrealizowane ze środków budżetu państwa; zakupy narybku i infrastruktury technicznej, termomodernizacja budynku, zakup samochodu p.poż. i wyposażenia do monitoringu zostały sfinansowane w 100 % z środków NFOŚiGW (dotacja celowa).

W 2011 r. wszystkie wydatki bieżące Parku, wydatki na wynagrodzenia i ich pochodne, sorty mundurowe i bhp, podatki od nieruchomości, wydatki inwestycyjne jednostek budżetowych, realizowane były z środków budżetu państwa (likwidacja GP z końcem 2010 r.). Wydatki związane z wykonaniem zadań ochronnych zakup sadzonek (zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o leśnym materiale rozmnożeniowym¹⁸ dostawcą sadzonek w kontrolowanym okresie były Lasy Państwowe – Nadleśnictwo Drawno), narybku, repelentów, skobli do grodzenia upraw, zabiegi w zakresie hodowli i ochrony lasu, monitoring płazów, montaż wodowskazów oraz zakupy majątkowe pokryte zostały w 100% z dotacji celowej z NFOŚiGW. Wydatki na realizację programu LIFE+ oraz POLiŚ zostały sfinansowane w 99,6% ze środków UE, pozostałe - zgodnie z umową - ze środków własnych.

W 2012 r. koszty wynagrodzeń, podróży służbowych, świadczeń na rzecz osób fizycznych zrealizowane zostały ze środków budżetowych, a pozostałe wydatki ze środków własnych. Wydatki związane z realizacją zadań ochronnych (zakup sadzonek, narybku, wykaszanie i pielęgnacja upraw, budowa nowych grodzień, monitoring płazów) oraz wydatki majątkowe sfinansowane zostały z środków NFOŚiGW. Wydatki na realizację programu LIFE+ oraz POLiŚ w 99,4% pokryte zostały ze środków UE, a pozostałe - zgodnie z umową - ze środków własnych. Otrzymane środki budżetowe w pełni zabezpieczały potrzeby Parku.

(dowód: akta kontroli str. 709-711, 739-744)

Na terenie Parku nie prowadziły działalności specjalistyczne organizacje ratownicze.

Na wynagrodzenia i pochodne wydatkowano ogółem:

¹⁷ Dz.U. Nr 91, poz. 765.

¹⁸ Dz.U. Nr 73, poz. 761

- w 2010 r. - 2.804 tys. zł (2.137 tys. zł w Parku - jednostce budżetowej i 667 tys. zł w GP), w tym na wynagrodzenia ogółem 2.395 tys. zł (1.819 tys. zł w Parku i 576 tys. zł w GP);
- w 2011 r. - 2.545 tys. zł (w ramach budżetu 2.143 tys. zł i z rezerwy celowej 402 tys. zł), z czego na wynagrodzenia 2.173 tys. zł (w ramach budżetu 1.828 tys. zł i z rezerwy celowej 345 tys. zł);
- w 2012 r. (państwowa osoba prawna) 2.972 tys. zł, w tym na wynagrodzenia 2.496 tys. zł. Średnie miesięczne wynagrodzenie wynosiło:
- w 2010 r. - 2.926 zł przy zatrudnieniu 54 osób; wynagrodzenie dyrektora Parku - 6.568 zł (w jednostce budżetowej 6.588 zł, przy zatrudnieniu 38 osób, a w GP - 0 zł przy zatrudnieniu 16 osób),
- w 2011 r. - 3.045 zł przy zatrudnieniu 49 osób; wynagrodzenie dyrektora Parku - 6.653 zł;
- w 2012 r. - 2.999 zł przy zatrudnieniu 49 osób; wynagrodzenie dyrektora Parku - 6.276 zł. Średnie miesięczne wynagrodzenie pracowników Parku w 2012 r., w porównaniu do 2011 r. praktycznie nie zmieniło się. (dowód: akta kontroli str. 584)

Wydatki inwestycyjne w Parku wyniosły: w 2010 r. - 1.370 tys. zł (19,3% wydatków ogółem, w 2011 r. - 365 tys. zł (6,5%0, a w 2012 r. - 986 tys. zł (11,9% kosztów ogółem).

Na działania edukacyjne i promocyjne w 2010 r. - 676 tys. zł (10% wydatków ogółem) + GP; w 2011 r. tę działalność Park wydatkował (w ramach rezerwy celowej) - 458 tys. zł (8% wydatków ogółem), a w 2012 r. poniósł koszty w wysokości 772 tys. zł (10% kosztów ogółem).

Na zadania ochronne w 2010 r. Park poniósł wydatki 3.705 tys. zł (53% wydatków ogółem), w tym wydatki bezpośrednie - 741 tys. zł (10% wydatków) poniosło GP. W 2011 r. Park wydał na zadania ochronne kwotę 3.331 tys. zł (59% wydatków), z tego w ramach rezerwy celowej 750 tys. zł (13% wydatków ogółem), a w 2012 r. koszty tej działalności wyniosły 4.530 tys. zł (56% wydatków). (dowód: akta kontroli str. 592, 605)

W dniu 8 kwietnia 2013 r. dyrektor Parku przesłał do MŚ sprawozdanie z realizacji planu finansowego za 2012 r. Sprawozdanie zostało sporządzone w układzie odpowiadającym planowi finansowemu i zawierało część opisową wykonania planowanych przychodów i kosztów zgodnie z przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 października 2012 r. w sprawie szczegółowego sposobu prowadzenia gospodarki finansowej parku narodowego¹⁹. MŚ nie zlecił badania ww. sprawozdania, gdyż Park nie spełniał wymogów w tym zakresie określonych w art. 64 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości²⁰.

(dowód: akta kontroli str. 576-583)

3.4. Wydatki na opracowanie planu ochrony.

W 2010 r. wydatki na opracowanie planu ochrony i planu zadań ochronnych dla programu Natura 2000 (w tym poza Parkiem) wyniosły 6.706,00 zł i pochodziły w całości ze środków własnych (GP); w 2011 r. wydatki te wyniosły ogółem 125.955,69 zł i pochodziły z: dotacji budżetu państwa (18.145,76 zł), dotacji z budżetu państwa – rezerwa celowa (4.984,00 zł) oraz środków UE – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (102.825,93 zł); w 2012 r. koszty na te cele wyniosły ogółem 1.119.075,88 zł i pochodziły z dotacji budżetu państwa - 1.058.548,58 zł (z tego finansowanie projektu - 799.746,03 zł, współfinansowanie projektu - 142.949,66 zł, wydatki bieżące - 115.852,92 zł), ze środków własnych Parku - 50.223,60 zł i ze środków z zysku GP - 10.303,70 zł. MŚ pismem z dnia 30 listopada 2011 r. (DEgkr-356-4/53095/2011/JU) poinformował dyrektora Parku, że środki z zysku po zlikwidowanym GP niewydatkowane do końca 2011 r. mogą być wydatkowane po 1 stycznia 2012 r. na cel zgodny z decyzją podjętą przez dyrektora Parku. Decyzją z dnia 12.12.2011 r. (04/2011) dyrektor Parku przeznaczył te środki na zadanie inwestycyjne (budowa i modernizacja budynku na potrzeby siedziby i innych obiektów Parku).

Wykonawcę planu ochrony wyłoniono w trybie przetargu nieograniczonego, zgodnie z art. 10 ust. 1 oraz art. 39-46 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych²¹. Wszystkie działania wchodzące w zakres przygotowania planu ochrony zlecono jedną umową. Umowa zawierała wykonanie projektów planu ochrony Parku oraz planów ochronnych dla obszarów Natura 2000 „Uroczyska Puszczy Drawskiej” i „Lasy Puszczy nad Drawą”.

(dowód: akta kontroli str. 585, 629-630, 745-749)

¹⁹ Dz.U. z 2012 r., poz. 1212.

²⁰ Dz.U. z 2013, poz. 330, ze zm.

²¹ Dz.U. z 2010 r. Nr 113, poz. 759 ze zm.

3.5. Realizacja projektu LIFE+

W dniu 9 czerwca 2011 r. dyrektor Parku podpisał umowę partnerską z Instytutem Biologii Ssaków PAN w Białowieży (LIFE/02/2011) na realizację projektu pn. Ochrona Ptaków Wodnych i błotnych w pięciu parkach narodowych – odtwarzanie siedlisk i ograniczanie wpływu inwazyjnych gatunków. Projekt otrzymał dofinansowanie od Wspólnoty Europejskiej w ramach funduszu Unii Europejskiej LIFE+ oraz NFOŚiGW. Park zobowiązał się do realizacji 6 działań:

- odkrzaczanie i koszenie w ekosystemach nieleśnych w celu utrzymania siedlisk ptaków wodno-błotnych w Parku,
- aktywna ochrona ptaków wodno-błotnych gnieźdzących się w dziuplach i budkach,
- redukcja liczebności inwazyjnych gatunków drapieżników (norki amerykańskiej),
- produkcja 2 ulotek, 1 broszury oraz tablic informacyjnych,
- monitoring sukcesu lęgowego ptaków w koloniach lęgowych,
- monitoring skuteczności usuwania drapieżników w Parku.

Całkowity koszt realizowanego dla Parku projektu LIFE+ przyjęto w kwocie maksymalnie 264.030 €, tj. 1.044.977,93 zł. Część kosztów Park pokryje ze środków własnych (16.821 €, tj. 66.574 zł). Zakończenie działań w ramach projektu przewidziano na 31 grudnia 2014 r.

W 2011 r. wydatkowano 216.832,13 zł (39.353,70 zł z NFOŚiGW, 113.549,43 zł ze środków UE oraz 63.929,00 zł wkład własny). W 2012 r. koszty realizacji tego projektu wyniosły 177.733,15 zł (135.063,77 zł z NFOŚiGW oraz 42.669,38 zł środków UE). Łącznie w 2 kontrolowanych latach wydatki/koszty na ten projekt wyniosły 394.565,28 zł.

Park w badanych latach realizował projekt LIFE+ zgodnie z warunkami zawartej umowy. Środki europejskie oraz środki krajowe (w ramach dofinansowania z NFOŚiGW) zostały wykorzystane zgodnie z przeznaczeniem i na wydatki dokonane w okresie realizacji umowy. W tym czasie nie wystąpiły opóźnienia w realizacji projektu. Efekt rzeczowy i ekologiczny określony w umowie został osiągnięty. Dokumenty związane z projektem oraz miejsca lokalizacji projektu zostały opatrzone logo LIFE dostarczonym przez Komisję Europejską.

(dowód: akta kontroli str. 309-311, 631-646, 653-663)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności Parku w zakresie opisanym w pkt 3. nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie gospodarowanie środkami finansowymi przez Park w okresie objętym kontrolą.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²², kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Szczecinie.

Szczecin, dnia 2013 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Szczecinie

Kontroler
Wiesław Kaszak
Starszy inspektor kontroli państwowej

.....
podpis

.....
podpis

²² Dz.U z 2012 r., poz. 82 ze zm.